GER. ERN. HAMM
J. U. D. & Prof. publ.

DISSERTATIO HISTORICA DE CONRADO AB HOCHSTEDEN COMITE COLONIENSIUM ET UBIO AGRIPPINENSIUM ARCHIEPISCOPO.

A SECULI XIII. ANNO XXXVII.

COLONIÆ
Apud CLEMENTEM GUINBERT
Bibliopolam 1784.

DISSERTATIONIS ET PARAGRAPHORUM *ARGUMENTA.*

PROOEMIUM: Dissertationis subsidia. §. I. Electio Conradi. §. II. De denariis cerevisialibus. §. III. Sponsio indemnitatis. §. IV. Testimoniales de privilegio non evocandi. §. V. De suppetiis armatis. §. VI. De denariis cerevisialibus Conrado indebitis. §. VII. Favor urbis in electione Conradi exhibitus. §. VIII. Privilegium de non evocando. IX. Electio Henrici Thuringi. §. X. Immunitas à telonio. §. XI. Elegibilitas Scabinorum. §. XII. Coronatio Wilhelmi Hollandi. §. XIII. Urbs devalvat denarios episcopales. §. XIV. Origo tempestatis Conradinæ. §. XV. Armatura Conradi navalis. §. XVI. Tentatum navium incendium. §. XVII. Conradi pax. §. XVIII. Capitur à familiaribus Conradi Hermannus Rufus. §. XIX. Bruno à

Cuſino, fracto conductu, incarceratur. §. XX. Conradus vias obſidet, profligatur ad vi um Vrechenum. §. XXI. Cives incarcerantur. §. XXII. Pax inter Conradum & Urbem. §. XXIII. Compromiſſum in Hugonem Cardinalem, & Albertum. §. XXIV. Duo caſus monetæ novæ epiſcopalis. §. XXV. Numus XL. non dativus in Urbe. §. XXVI. Pax Conradi. Concitatio civium ditisſimorum. §. XXVII. Concitatio textorum & plebis. §. XXVIII. Reſuſcitatur quæſtio de denariis cereviſialibus. §. XXIX. Conradus cudit Urbis mandatum compromittendi. §. XXX. Infidele Urbis ſigillum. §. XXXI. Ludovicus à Mullengaſſen, cuſtos ſigilli, ad caſtra epiſcopi deſciſcit. §. XXXII. Mandatum, compromiſſum, ſurtivo Urbis ſigillo ſignatum. Mandatarii, Petrus Judæus *Secundus*, Gerardus Overſtoltz *Septimus* & *Octavus* Wernerus ab Horreo, capti, *Primus* Hermannus, magiſter civium tempeſtate mortuus, *Tertius* Hermannus Comes in perſonæ & rerum condemnationem lapſus. §. XXXIII. *Quartus* Gerardus Scherffgen ſede Scabinali movetur, *Sextus* Godefridus Hardevuyſt proſcribitur, *Quintus* Wilhelmus ab Aduct captus. §. XXXIV. Mandatum per urbem non datum, neque per mandatarios receptum. §. XXXV. Judices mandantes magiſtri civium, Hermannus mortuus, Ludovicus à Mullengaſſen motus magiſterio. Scabini è ſedibus ejecti. §. XXXVI. Cives mandantes profugi, proſcripti, carceribus mancipati. §. XXXVII. Compromiſſum

refu-

refutatum. §. XXXVIII. Compromiſſarii juramento eccleſiæ, nullo ad laudandum devincti. §. XXXIX. Libertas urbis à compromiſſo Conradino per Richardum electum regem-imperatorem. §. XL. Confirmatio libertatum urbicarum per Richardum. §. XLI. Libertas Urbis ab imperio epiſcopali profano. §. XLII. Libertas ab imperio Brunonis epiſcopi & ſucceſſorum. § XLIII. Libertas ab evocatione Cæſarea, magìs epiſcopali. §. XLIV. Omnes diplomatis Richardini articuli ad Cæſarem appellant. §. XLV. Libertas Ubio-Agrippinenſis ab evocatione, etiam civili. § XLVI. Diploma Richardinum non emanavit tempore interregni, utpote fabuloſi. §. XLVII. Oſtendente diplomate ex A. MCCLXIX. præter aliud ex A. MCCLVII. §. XLVIII. Libertas Ubio-Agrippinenſis monetandi. §. XLIX. Libertas conſtituendi monetarios, & rei monetalis officiales. §. L. Conradi nullum imperium in monetarios. §. LI. Proceſſus contra monetarios ob defectum formalitatum ſubſtantialium vitioſus. §. LII. Scabini ſedibus moventur. §. LIII. Sententia Conradi. § LIV. Vana & irrita. §. LV. Falſo principio ſubnixa. §. LVI. Falſa ſententiæ data. §. §. LVII. Oſtenduntur ſtantes ex jure communi laudi articuli. §. LVIII. Compromiſſum univerſis civibus afflictum. §. LIX. Perſtringuntur articuli laudi illegales. §. LX. Nullus imperii epiſcopalis profani effectus in Urbem. §. LXI. Urbis eſt imperium in præſidia, in judicia, nullum profanum epiſcopi. §. LXII. Reliqui laudi

articuli diſcutiuntur. §. LXIII. Inſubſiſtentia articulorum per arbitros definitorum. §. LXIV. Nominatio novorum ſcabinorum. §. LXV. Intruſio novorum Scabinorum. Sententia Conradi. §. LXVI. Per ſententiam novi ſcabini textores, piſcatores, braxatores, piſtores. §. LXVII. Primævus Scabinatuum ſtatus ex veteri Germania. §. LXVIII. Proceſſus Conradinus cædes, rapinas, bellum inteſtinum, carceres, exilia civium in Urbem invehit. §. LXIX. Domus Brunonis Hardefauſt diripitur, incenditur. §. LXX. Scabini in homicidium non inquirunt. §. LXXI. Epiſcopus ſontes cum inſontibus pœna DC. marcarum multat. §. LXXII. Cives arguunt Scabinos violatorum juramentorum reos. §. LXXIII. Hermannus piſcator concitat plebem. §. LXXIV. Conradus mendacia cum dolo conjungit, fidem datam violando cives corporaliter apprehendit. §. LXXV. Scabini cudnnt compedes equinas, quibus capti compedirentur. §. LXXVI. Conradus cives proſcribit. Bona confiſcat. §. LXXVII. Refutatur ſententia proſcriptionis. §. LXXVIII. Conradus confiſcat molendina Rhenana. §. LXXIX. Unio non reperibilis. §. XXC. Teſtimoniales Conradi de ſtapula Ubio - Agrippinenſi. §. XXCI. Articuli ad Urbem pertinentes, à Conrado definiti, §. XXCII. manifeſtantes poteſtatem Urbis ſumma minorem, & imperium. §. XXCIII. Epiſcopus negat civibus ſupplicantibus liberationem, & moritur. §. XXCIV. Tempeſtas Conradina. §. XXCV. Tempeſtatis continuatio. SUMMA.

PRO-

PROOEMIUM.

INgredimur historiam Conradi Comitis ab Hochsteden Coloniensium, & Ubio-Agrippinensium archiepiscopi, ingredimur tempestatem, Urbi nostræ fatalem. Subsidio nobis sunt Historici externi: Albertus Stadensis, Trithemius abbas. Notanter solidissimus Georgius Christianus Gebaueren in suo Richardo (Conrado episcopo coævo) electo Romanorum Imperatore. Subsidio sunt scriptores domestici: Godefridus Hagenius Urbis scriba in Chronico manuscripto, Conrado episcopo synchronus. *Synchrono-graphia script. Ubio-Agripp. Dissertat. historica à* §. *CCXII.* Subsidio est Chronographus Coloniensis, consonans textui metrico Hagenii in prosam fideliter verso. Cæterùm sinè Urbis auctoritate typis excusus (ob fabulas de muliere papissa, de Hermanno Gryn, magistro civium, famelico leoni objecto &c. solenniter contradi-

 ctus:)

ctus:) habens tantùm fidem, de sua ætate ex Sæculo XV. loquens, aut testes coævos laudans, laudans Godefridi Hagenii Chronicon. Subsidio est ipsamet Securis episcopalis ad radicem posita. Subsidio denique est domestica diplomatica. Fata Urbis, Conrado sedente, sunt præcipuum præsentis dissertationis thema.

§. I. Anno MCCXXXVII. Conradus ab Hochsteden eligitur Coloniensium & Ubio - Agrippinensium episcopus *Anno Domini MCCXXXIIX. . . . Henricus Coloniensis episcopus obiit, cui Conradus frater comitis de Hænstein, successit.* *ALBERTUS STADENSIS Abbas in Chron. A. MCCXXXIIX. MCCXXXVII. . . . in fine Quadragesimæ mortuus est Henricus archiepiscopus Coloniensis, cui successit Conradus de Hænsteden, vir strenuus, & rerum ecclesiæ suæ defensor acerrimus, & præfuit annis quatuor & viginti. JOANNES TRITHEMIUS Abbas in Chron. Hirsaug. A. MCCXXXVII.*

§. II. MCCXXXVIII. transigit cum Urbe de denariis cerevisialibus, remittendo medietatem. *CONRADUS Dei gratiâ Coloniensis ecclesiæ electus . . . . scire volumus*

lumus universos, quod nos ob dilectionem & jura Civitatis Coloniensis conservanda, Civitatem Coloniensem & cives à denariis cerevisialibus, quos nobis Dominus Imperator integraliter recipiendos concesserat, liberos |dimisimus penitus & absolutos, contenti esse volentes in dimidietate dictorum denariorum. Anno gratiæ MCCXXXVIII. CODEX DIPLOMAT. Ubio-Agrippin. §. XV.

§. III. Anno MCCXXXIIX. Conradus pollicetur Urbi in casum offensæ, ob receptionis causam incurrendæ, indemnitatem. *CONRADUS DEI gratiâ Sanctæ Coloniensis Ecclesiæ electus. Universis . . . . Nos . . . civibus nostris firmiter & bonâ fide repromisimus, quod, si ipsos, ob hanc receptionis causam, Domini nostri Imperatoris, vel alterius alicujus offensam vel malam voluntatem incurrere contingat, nos pro ipsis stabimus, & omnem offensam & culpam in nos refundemus, & eos sinè molestia conservabimus indempnes. Datum Coloniæ Anno Domini MCCXXXVIII. mense Majo. CODEX Diplomat. §. XVI.*

§. IV. Anno MCCXXXIX. Conradus testis est, & recognoscit Urbis privilegium de non evocando cives, saltem in casu de-

licti. *CONRADUS DEI gratiâ Coloniensis Ecclesiæ electus . . . . . Cum perdilecta civitas nostra Coloniensis ..... recognoscimus prædictæ civitatis jura & consuetudines suas approbatas, specialiter . . . . . consuetudinem antiquam & juri consonam, talem videlicet, quod nullus civium Coloniensium pro delicto, sive crimine infra & terminos ipsius Civitatts, qui dicuntur Burban commisso, vel quod dicatur commissum extra Coloniam à nobis vel successoribus nostris in jus vocetur, nec ab aliquo convenietur, sed nos & successores nostri inpalatio nostro Coloniæ præsidere debemus, & ibi secundùm quod sententia Scabinorum Coloniensium dictaverit, judicare..... Actum Anno Dni millesimo ducentesimo tricesimo nono.* CODEX DIPLOMAT. §. *XVII.*

§. V. Anno MCCXXXIX. Conrado episcopo Urbs fert suppetias armatas non ex debito, & contra consuetudinem & jura civitatis, de libera voluntate, & mera liberalitate, episcopo recognoscente, auxilium præstitum & præstandum non ex debito, ex mera voluntate & liberalitate processisse, in exemplum non trahendum.

CONRADUS ... Cum ... Dominus .... spiritum civitatis Coloniensis, & fidelium civium

vium noſtrorum corda ſuſcitaret, ut ipſi nobis & eccleſiæ, non ex debito, verùm potiùs contra conſuetudinem & jura Civitatis, de libera voluntate, & mera liberalitate, armatâ manu non tantùm infra, verùm etiam extra muros .... aſſiſterent .... Nos igitur promittimus, quod eis contra ipſorum inimicos, & inſidiatores aſſiſtemus, & defenſabimus eosdem .... recognoſcimus dictæ civitati, & civibus, quod auxilium nobis & eccleſiæ ab ipſis præſtitum vel præſtandum, ſicut eſt ſupradictum, non ex debito, ſed ex mera voluntate & liberalitate proceſſit, nec impoſterum à nobis, nec ſucceſſoribus noſtris in exemplum eſt trahendum. Actum anno Domini MCCXXXVIIII. in diviſione Apoſtolorum. CODEX Diplomat. §. XVI.

§. VI. Anno MCCXXXIX. Conradus fatetur indebitum denariorum cereviſialium declarando cartam Cæſaream nullam & irritam. *CONRADUS .... notum eſſe volumus, quod cum Dominus noſter Fredericus Romanorum Imperator Anno Domini MCCXXXVIII. (noſtra opinione MCCXXXVII.) ob noſtram & eccleſiæ noſtræ Colonienſis neceſſitatem, denarios cereviſiales, qui quandoque accipi Coloniæ*

propter

propter urgentem necessitatem consueverunt de futuro integraliter recipiendos nobis concessisset . . . comperti postmodum . . . nos in iisdem denariis . . . nihil juris habere, nec habere posse, nec & imposterum, quod etiam literis præsentibus profitemur, prædictæ concessioni . . . & literis super hoc concessis vel concedendis, penitùs renuntiamus, volentes ipsas esse irritas & inanes, nec alicujus momenti . . . Datum Coloniæ anno Domini MCCXXXIX. in crastino Heriberti episcopi. CODEX Diplomat. §. XIX.

§. VII. Anno MCCXL. Conradus recognoscit favorem Ubio - Agrippinensium sibi in minori dignitate constituto, exhibitum, recognoscit diligentiam tempore suæ electionis archiepiscopalis per Urbem præstitam, & fidelitatem in bello contra duces Brabantiæ & Limburgensem, recognoscit consilium & auxilium, adjectâ stipulatione, non impediendi denariorum cerevisialium perceptionem. *CONRADUS . . . Filialis & singularis devotio, quam judices, scabini, & commune Civitatis Coloniensis . . . eorum favorem, quem circa nos habuerunt, ab antiquo, cum essemus in minori dignitate constituti, & diligentiam, quam adhibuerunt*

runt tempore electionis nostræ in archiepiscopum Coloniensem, fidelitatem etiam & fidelitatis constantiam, quam nobis in guerra nostra exhibuerunt plurimùm commendantes, literis præsentibus profitemur, quod nobis à die illo, quo guerra inter nos, & duces Brabantiæ, & de Limburg . . . fideliter & constanter, & ad beneplacitum nostrum consilio, & auxilio astiterint, nec ipsos in perceptione denariorum, quos vocant **Wißpennige**, *nec in aliquo alio arguimus, nec arguemus. . . . Datum Coloniæ Anno Domini MCCXL. in vigilia Panteleonis martyris. CODEX Diplomat. §. XX.*

§. VIII. Anno MCCXLII. Fridericus II. Imp. confirmat privilegium de non evocando, testimonio Conradi episcopi roboratum. *FREDERICUS II . . . Imperator notum fieri volumus, quod judices, scabini, & universi cives Colonienses, fideles nostri, nostræ supplicaverunt attentiùs Majestati, quatenus concessionem & indulgentiæ paginam, quam curiæ Coloniensis electus eis indulsit, de nostra gratia confirmare dignaremur. . . . Nos igitur paginam concessionis & indulgentiæ memorati electi ratam habemus. . . . Acta sunt hæc Anno Dominica*

incar-

incarnationis millesimo ducentesimo quadragesimo secundo Mense May die XV. CODEX *Diplomaticus* §. *XXII.*

§. IX. Anno MCCXLVI. Conradus cum archiepiscopo Moguntinensi & aliis principibus Imperii eligit Henricum Landgravium Thuringiæ regem Romanorum. *Anno Domini MCCXLVI. Henricus Landgravius Thuringiæ juxta Herbipolin in ascensione Domini à Moguntino, & Coloniensi & quibusdam principibus in regem eligitur* ALBERTUS STADENSIS *Abbas Chron. A. MCCXLVI. Convenientes apud Franckenfurt principes Henricum Raspe dictum, Hassiæ Landgravium in regem unanimi voto constituunt.* JOANNES TRITHEMIUS *Abbas in Chron. Hirsaug. A. MCCXLVII.*

§. X. Anno MCCXLVIII. Conradus Ubio-Agrippinensibus concedit immunitatem à telonio Nussiensi, item infra Coloniam & supra, cum sponsione tuendi omnia jura, libertates, & bonas consuetudines. CONRADUS . . . . *notum facimus, quod nos attendentes devota obsequia, quæ . . . scabini & cives Colonienses nobis & ecclesiæ nostræ exhibuerunt . . . . nullum de eorum bonis apud Nussiam . . . . nec infra*

Colo-

Coloniam aut ſupra accipiemus telonium .... inſuper dictos ſcabinos & cives Colonienſes in omnibus eorum juribus, libertatibus, & bonis conſuetudinibus conſervabimus, & confovebimus. Datum Anno Domini MCCXXXXVIII, in diebus Pentecoſtes. CODEX Diplomat. §. *XXIII.*

§. XI. Anno MCCXLIX. Scabini alti judicii Colonienſis potiuntur ab antiquo ſcabinos eligendi jure, Conrado teſte. *CONRADUS ..... notum eſſe volumus, cum ſuper eo, quod ſcabini Colonienſes .... indebitè & injuſtè dicebantur feciſſe electionem ſcabinorum .... & propter hoc rancorem & indignationem concepiſſemus contra eos, & nihilominus ſententiam excommunicationis tuliſſemus in eosdem .... Nos ... ipſos ſcabinos ab ipſa ſententia denunciavimus abſolutos, volentes ipſos ſcabinos in ſuo jure, quod in eligendis ſcabinis obtinent, ſicut hactenus habuerunt, & in aliis ſuis juribus confovere. .... Actum & datum Anno Domini MCCXXXXIX in vigilia Beati Laurentii martyris. CODEX Diplomat.* §. *XXIV.*

§. XII. Anno MCCXLIX. Conradus coronat Wilhelmum Comitem Hollandiæ

Regem

regem Romanorum. *Anno Domini MCCXLIX. cruce ſignati Aquenſem civitatem longâ obſidione obtinentes Wilhelmum coronaverunt.* ALBERTUS STADENSIS *Abbas Chron. Anno MCCLIX. MCCXLIX. ... principes Wilhelmum, Hollandiæ Comitem in regem elegerunt .... qui ... ultimâ .... die menſis Octobris regium oppidum Aquisgrani cum procerum multitudine intravit, & ſequenti die ... per duos epiſcopos, Mundenſem, & Monaſterienſem, pontificialibus indutos, Conrado Archiepiſcopo Colonienſi ante majus altare beatæ Mariæ ſemper Virginis reſidenti præſentatus coronandus. Quem .... memoratus Archiepiſcopus ungens coronavit ſecundùm conſuetudinem.* JOANNES TRITHEMIUS *Abbas in Colon. Hirſaug. A. MCCXLIX.*

§. XIII. Hac epochâ, ad medium ſæculum XIII. usque, Colonia Ubio-Agrippinenſis immunitate à teloniis infra & ſupra Urbem gaviſa, tuta ab exactione denariorum cereviſialium, gratioſa amicitiis Conradinis, ob auxilium in electione ad epiſcopatum, ob ſuppetias armatas ſpontaneas, indebitas, Colonia, dicimus, incidit in tempeſtatem Urbi fatalem, ob monetam,

netam, ob denarios episcopales devalvatos. Damus historiam. SÆCULO X. liga numorum Ubio-Agrippinensium erat XI. denariorum XII. granorum, ùt Romana. LX. corporibus facientibus unam marcam Trecensem, & LVI. cum dimidio Coloniensem. MONETA UBIO-AGRIPPIN. *Dissert. histor.* §. *XIX.* & *XX.* *SÆCULI XI.* liga eadem *Dissert.* *XXI.* & *SÆCULI XII.* §. *XXI.* in fine. Quolibet corpore ætate Rodorffiorum, numismatis in circulo Westphalico ad inferiorem Rhenum juratorum censorum, valente tres albos rotatos septem sextantes cum dimidio. *Dissert.* §. *XXII.* Numo XL. per Conradum Episcopum cuso, tantùm pendente X. denarios IX. grana. *Dissertat.* §. *XXII.* Anno MCCXL. Urbs devalvat Turonenses aut grossos episcopales, & numum XL. devalvat, monetariis, **Hausgenossen** dictis, (id est: domus monetalis consortibus) monetæ Ubio-Agrippinensis *puræ* custodibus, accurantibus, unum Turonensem Trevirensem, Coloniensem, & grossum episcopalem ad unum solidum viginti & unum denarium, contra uno bono, non acciso, Turonensi regio, uno Urbis, duos solidos unum sextantem valentibus. Anno MCCXLI.

uno bono, non acciso, Turonensi, aut grosso regio, & Urbico, duos solidos duos ad tres sextantes, episcopali Coloniensi unum solidum & viginti denarios. Anno MCCXLVI. uno Turonensi regio, & Urbico duos solidos tres ad quatuor sextantes, grosso episcopali Coloniensi unum solidum cum dimidio & duos sextantes. MONETA UBIO-AGRIPP. *Dissert. histor.* §. *XXXIX. XL. & XLI.*

§. XIV. Tædium Conradi ob devalvationem episcopalium principium dedit tempestatis contra Urbem, contra judices, scabinos & cives, auctæ contra monetarios, ob negatam denariorum devalvatorum in Urbe dativitatem, ob contradictum illimitatum monetæ episcopalis cudendæ exercitium.

Synt der Keiser Vrederich starff,
ind des Riches maicht verdarff,
ind die landes heren des duchte,
dat men sy twengen neit en moichte,
din reichte, Cölen dorste ich it sprechen,
wolde Busschoff Conraid brechen,

dyne

dyne friet dins selves here,
die vur dyn reicht ind dyne ere
mit syne lieve solde stain,
wolde ein nuwe muntze slain,
beyde richen ind armen zo schaden,
des en wolde die stat neit gestaden,
sy geingen samen den Busschoff sprechen,
unse vryheit, here wilt ir uns brechen,
ind unse reicht van alders, wie it her is komen,
dat hait ir ducke wail vernomen,
dorst wir it sprechen ain uren zorn,
Here! als ein Busschoff uns wirt gekoren,
so sal hie, here! vure sicherliche
varen an den Keiser van Romschen Riche,
ind sal werden des Riches man,
so mois eme dat Rich lien dan,
muntze, tol, ind gericht
ind gift eme des hantveste ind geschricht
als der Busschoff dit hait gedain,
so maich hie syn eirste muntze slain,
darna als hie zo Rome kommt in die stat
umb syn pallium, ind brengit dat,
dan so maich hie die ander munze maichen
die derde kommet van den saichen
als men over berch dat Riche
wilt entleiden sicherliche,

vert dan der Busschoff over berch mit her
ind deit da vur dat Riche wer,
als hie dan weder komen is,
so is men eynre muntze gewis,
so we eme syn reicht leist zo brechen,
here! hie en maich darna neit sprechen,
ir hait unreicht myt uns gedain,
en wilt hie van eirst vur syn reicht neit
stain.
here! woulden wir urs willen uch ge-
staden
id solde uns zo reichte ummer schaden,
leissen wir uns van deser vryheit dryven,
zo reichte solden wir eygen bliven,
der Busschoff sprach, do dit geschaich,
sus en doit ir durch mich noch me, noch
myn,
mit zorne gescheit hie van in.

GODEFRIDUS AB HAGEN Synchronus in Chronico manuscripto metrico per assertum Chronographum Coloniensem in prosam verso fol. CXC. pag. II.

GLOSSÆ: Twengen Zwingen. Vriet freyhet. ain ohne. entleiden vertähtigen. Verdoin defendere. eigen mancipium.

§. XV.

§. XV. Episcopus Conradus Andernaci parat quatuordecim naves bellicas pro modulo temporis, descendit Tuitium, & beneficio fundæ ejicit lapides in Urbem.

Upwert voir hie zo Andernaichen
ind dede veirzein herschiff maichen,
ind saichte der Stat syne unhulde
ind dat hie eren schaden wolde
an live, guede ind an eren
sunder einich wederkeren;
sus quam hie myt here her weder,
al den Ryn zo dale her neder
bys dat hie zo Dutze quam,
synen leger hie zo Duytze nam,
syne herschyffe voren up ind neder/
zo lest mosten sy uptrecken weder
vor Coelne, duchte sy wesen schande,
ind treckden zo Dutze up an me lande:
zo den selven zyden
dede der Busschoff myt eyner bliden,
van Dutze werpen up Rodenburch,
wenich vunff scheverstein uys,
hie wainde myt werpene Coelne wynnen,
mer it was alze wyt en bynnen,
eme hulpen alle die landes heren
nochtan bleiff Coelne in synen eren.

GODEFRIDUS AB HAGEN in Chronico fol. CC.

GLOSSÆ: Bliden funda. Scheverstein tegula. Wainde putabat.

§. XVI. Conatu frustratus Conradus tentat naves, in portu Ubio-Agrippinensi hærentes, incendere & comburere.

Nu hoirt, wie der Busschoff sprach
zo synen schutzen up eynen daich,
wir havens laster ind schande,
dat zo Coelne an dem lande
dusent schiff hangent an eyme seile,
ind eyn eynich wird uns neyt zo deile,
vart ir up, off vart ir neder,
ir verlocket ye myt schanden weder,
Here, hedt ir die schiff gerne van danne,
doit cost darzo mir armen manne,
synt ir sy gerne van danne seit,
ich en lais ir ein da bliven seit,
gerne men gifft dir allis, des du darffs,
so doit myr wynnen myt der vart
eyne michel wynschalde
eynen berchvrede stel men dryn balde,
pech, wintvur, swegel, ind bachen,
creischvuyr sal ich in dat schiff maichen,

ich sal uch here in kurter stund,
die schiff gebrant hain in kurter stunt,
men erkeirde dat schiff, ind dede it cleiden
ind na des meisters willen bereiden,
dat selve schiff der meister voirte
den anderen so na, dat et sy roirte,
entsticket wart dat schiff myt brande,
ind solde zo Coelne, dat was schande,
die schiff verbernen myt kreischen vuyre
ind eme geveile schentliche eventure
ind brante sich selve zo der stunt,
dat mannich man saich in Rynes grunt,
dat kreyschevuyr vlois den Ryn neder
al bernende, dat saich men seder.

GODEFRIDUS AB HAGEN in Chronico fol. CC.

GLOSSÆ: Verlocken betriegen. Michel gros. Bachen backene. Creischvuyr, aliàs schmitzfeur. Erkeiren zu recht machen. Entsticken anzünden. Geveile fiele. Eventure Zufall.

§. XVII. Conradus consilio & suasu Hermanni à Vitenkoven equitis pacem cum Urbe pangit.

Hie wil ich den Vitenkoven,
durch guedes rades wille loven,
hie sprach, die Coelne wolde wynnen,
hie in solde is myt spele neit begynnen,
darzo synt sy eyndreichtich en bynnen
myt all eren besten synnen,
ind haint van spisen al ir gevoich
ind darzo zein jair genoich,
nu licht ir alhey myt groisser deit
ind verzert dat ur um neit,
Here! als mois mir helpen Got,
die heren habens eren spot,
darumb laisse eynen vreden sprechen,
ind uren ovelmoit zo brechen,
id is in den hilgen veirzych dagen,
unse werck solden Gode behagen,
Here! men sal in deser vil hilger zyt
laissen has ind nyt.
Coelne hait uch deinstes vil gedain,
ich saich allhie zo Duytze stain
van XV. turnen ein burch so starck
men enzuchde sy neit umb L. dusent marck,
ezo der burche neit gliche,
die stat van Coelne arm ind riche
halp sy uch eman maichen ain emans
danck,

die

die alle de graschaff van dem Berge
twanck,
die sy myt irme schaden weder
mosten gelden ind brechen neder,
here! hait ouch vur ougen dat,
dat uch Coelne die stat
truwelich halp weder al Brabant
ind weder dat geschleichte van Lymburch
myt der hant
ouch hulpen sy uch myt groissen eren
vur Coelne den hertzoge keren
van Brabant ind Lymburch dat ge-
schleichte
weis Got des sult ir nu van reichte
sie, here! wail geneissen laissen,
nemet iren deinst in gueder maissen,
want als lange Coelne eindreichtich is,
here! des syt sicher ind gewys,
so en hoirt en gein wynnen darzo,
seit anders, here! wat men do,
der Busschoff weder sprechen began,
van Vitekoven her Herman,
weint ir, off men sy yet moge scheiden,
hie hait ruwe na in beiden,
wie weis, wat Got wil laissen geschein,
wir sprecheu van dem, dat wir da sein,
moicht ich es bliven in allen eren,
ich soinde mich mit den Coelneren,

van Coelne hait ir al ure ere,
ir heischt van Coelne Busschoff here,
der soenen en durft ir uch neit zo scha-
men,
ir en hait van Duytze neit den namen,
do dese wort woren gesprochen,
die vientschaff wort al ze brochen
en tusschen dem Busschoff ind der stede,
die yeme ye gerne deinst dede,
up eynen gueden Mendeldaich,
sus quam der Busschoff in Coelne weder,
unlange werde die sonne seder.

GODEFRIDUS AB HAGEN in Chron. fol. CC. p. 2.

GLOSSÆ: wille wegen. Gevoich überfluß. Deit kosten. Zeugde erbauete. Eman vorhin. Seit siehet. Do tuhn. Scheiden componere. Sein sehen. Soinen vergleichen. Unlang nicht lang.

§. XVIII. Familiares episcopi, quasi inscii concordiæ, in superiori Germania Hermannum, filium Henrici Rufi apprehendunt. Amici Ruforum quærunt injuriam ulcisci.

Do

Do die sonne was volgangen
by den zyden wart gevangen
Herman heren Heinrichs son des roden
die vrunden ye bystont zo noden
sunder hude myt einigen listen,
als sy der soenen neit en wisten,
in Overland dat sy uch kunt,
woyden sy ind woren des Busschoffs
vrunt,
do dese mere in Coelne quam,
die Kleinegedancke worden gram,
ind drogens up den Busschoff has,
eyns dagis darna der Busschoff sas
zo gerichte up dem sale
heren Heinrichs vrunde sagen wail,
dat eyn da vur deme sale geinck
des maich heren Heinrichs sun veinck
ind wolden sich an eme erkoveren,
want hie was broder des van koveren
ind was darzo des Busschoffs maich,
zo vlein was hie neit traich,
do hie hoirte ind vernam,
dat men umb in zo banne quam,
myt helpen quam hie in den Doym,
sonder alle syner mage roym,
der Busschoff vraichde, wat da were,
men antwerde eme weder, here!

men

men wilt da uren neven van Koveren
vain
off anter zo tode erslain,
balde so lais uns hynne gain,
want it is weder mich gedain,
sus heisch der Busschoff syn pert,
ind reit myt zorn zo Bunne wert.

GODEFRIDUS AB HAGEN in Chronico fol. CC. pag. II.

GLOSSÆ: **Gram** bös. **Erkoveren** ulcisci. **Vlein**/ fugere. **anten** ulcisci

§. XIX. Bruno à Cusino ad curanda negotia domestica petit ab episcopo conductum pro se & suis, impetrat, apprehenditur, in castra Godesbergæ & Ariopoli captivus mittitur.

In der zyt dat dit geschaich
solde her Bruyn Cause einen daich
halden zo Bonne umb erffzale,
ind getruwede eme maissen wale
des, wan hie vrede ind geleide
eme selver ind synen vrunden beide,
sus bat hie alle die vrunt, die hie saich,
dat sy leisden synen daich,

Der

der Busschoff hedde eme in guden moede,
enboden, dat hie sonder hoide
veylich zu Bunne queme,
ind reicht van syme erve neme,
her Bruyn ind syn vrunt saissen up ir pert
ind reden up zo Bunne wert,
alse scheir sy zo Bunne quamen,
ind ir herberge genamen,
der Busschoff dede besein wie sy weren
men veinck sy reicht, ind dede sy voeren,
zo Godensberch ind zo Are
dat sy der zweyer burgen ware
nemen, ind huden ire turne,
dat dede hie, Coelne! dir zo zorne,
die Stat entfeinck dit in unmoide,
ind hadt vort vur dem Busschove hoide.
der Busschoff samende sich myt her,
als hie Coelne sonder were
solde wynnen alzo hant
veir hundert quamen vurgerant,
ind soichten vur sent Severins portzen
die betschelere van Coelne, Gode weis
weder ryden sy also sere,
dat sy namen die wederkere,
node seichte ich, dat sy vluwen,
ey doch saich men sy Coelne schuwen,
ind ryden zo Rodenkirchen weder,
do laichte sich der Busschoff neder,

eynen

eynen ritter leissen sy achter in,
dat was al ir bejaich ind gewin.

GODEFRIDUS HAGENIUS in Chronico fol. CCI.

GLOSSÆ: Veylich sicher. Betschelere Caballi. Bejaich verrichtung.

§. XX. Conradus manu armatâ obsidet vias Urbis, arcet invectionem victualium, frumentorum, vinorum, castra locat prope Vrechenam. Ubio-Agrippinenses exercitum episcopi adoriuntur, profligant, campum tuentur, potiuntur victoriâ.

Do der Busschoff do gesaich,
dat hie dazo vergess laich,
besezen dede hie alle die straissen,
hie in wolde neyman in Coelne laissen
varen myt korn, noch myt wine,
noch zo lande, noch ouch zu Ryne,
van Valckenburg myn here Dederich
eyn kone ritter ind lovelich
was do der Stat van hertzen hult,
ind halp ir up duren solt,
hie spraich, van Coelne hoirt mich ir heren,
wilt

wilt ir uren schaden keren,
ind den laster, den man uch deit,
so doit die Stat syn so bereit,
wanne dat wirs werden zo rade,
dat sich dan neyman verspade,
die kome gewapent wail van pryse,
ind ride na myr, dar ich wise,
solden wir Coelne besetzen laissen
veir hundert in allen straissen,
men solde it myr zo groissen schanden
hie wyssen ind in allen landen.
sy spraichen alle, wir durren ryden
truwelich sullen wir myt uch stryden,
wir willen liever des lyffs verzien,
dan wir die straissen neit en vryen,
en wilt urre eyn dem anderen neit entflein,
so sal uch eren vil geschein.
der Busschoff van Coelne unse here
hie neme it wale up synen lyff, ind syn ere,
ain hedde hie neit dan vunff hundert man,
ind hedt ir veir dusent nochdan,
solde hie strydes myt uch begynnen
hie weint uns den segen ave gewynnen
sus dede man sturme luden,
die stat wolde usvaren myt luden,

zo Vrechen wert voir sy myt brande,
dat men sein moichte in al dem laude,
sy wolden komen unverstolen,
ind iren vianden unverholen,
sy quamen bernende myt vuyre
sy en leissen huys, dorp noch schure,
sy en brentens in dem lichten dage
up dat man sy debas gesage,
sy voren koinlich ind offenbair,
bys sy irre viande worden gewar,
zo Vrechen quamen sy up die baich,
da man den Busschoff halden saich,
die baich so teiff manlich duchte,
dat man over neit en moichte,
snel daden sy in beraden
beide schuppen ind spaden
den groissen grave van der baich
in korter stunt men sleicheu saich.
Mit dem spraich myn here Dederich
van Jive ein ritter lovelich
ind syn broder myn here Wynant
ir heren wert uch myt der hant,
ind myn here Herman van Meinscheit
eyn kone ritter ind gemeit,
ir syt gebrodere, ind gemage,
durch Got neyman en verzage,
wir willen hude myt uch sterven,
off ir sult ere hie erwerven,

do

do spraich van dem Liebarde her Johann
eyn koin junck gezogen man,
ere en moisse eme nimmerme geschein,
die hie dem anderen sal entflein,
syn ros myt sporen hie do nam
aldo hie up die viande quam,
ind syn sper menlichen brach,
der gein, der weder in staich,
durchstaich in, ind reit in neder,
doit en quam hie zo Coelne weder,
do geinck it alre eirst an eyn ryden
an hauwen, stechen, ind an stryden,
der Busschoff lies sein an syner hant
synen luden eynen dyamant,
ind sprach, sie sulden myt eme segen,
synt saich hie sy aichter dem velde legen
beide man ind ros daneder,
der dyamant halp in clein seder,
die van Coelne voichten allein
zo rosse ind zo voisse gemein,
als sy is al ir leven hetten geplogen,
die davur ney strydens en begonde
die veinck do rittere ind wunde,
die helmen geingen sy da kerven
sy daden da die viande sterven
sy drogen so broderlich over ein,
dat it an eren vianden wail schein

mer den eirsten slaich ment den Bu-
sschoff goit haven
dat hie sy dreiff weder up den graven,
mer weirlich der en vlo engein,
ire alre hertze dachte alein,
dat sy liever alda sturven
dan sy neit den segen en erwurven.
sy geingen hauwen ind kerven,
men saich sy man ind ros verderven,
sy heilden up der baich myt stryde
ind werden sich myt nyde,
want van Valckenburch myn here De-
derich,
eyn kone man wail lovelich,
heilt so lange sonder rede,
dat hie engein helpe dede,
ind heilt vur sich moder stille,
bis eyn syn ritter sprach, wat is ur wille,
here ir halt sus myt lutzel eren,
ir en helpt myt truwen den Coelneren
hie up der stat ir viande keren
vientlich kunde hie geberen,
do eirst reit in her Dederich,
eyme konen ritter wail gelich,
die zu irst dat her weder reden
dat waren die da pyne leden,
ir etzliche bloden alse swin,
ind leissen doch neit ir veichten syn,

ir etzliche als sy woren mude,
laifden sich myt irs selves blode,
men en saich ney up deser erden
strydenden stryt so lange herden,
do was her Herman der Rode,
de gewont was zo dem dode,
ind der Jude her Daniel
eyn kone burger ind snel
ouch wie da blode ir ewelich
die als lewen werden sich,
die alle andere woren so goit
beide zo ros ind zo voit,
dat men sy slain saich zo dale
rittere, ros ind man altzemail
die sich da weryngen vermaissen
dat sy ir pant moissen laissen,
nochtan dat sy up den rossen saissen
moisten sy sich gevangen geven,
off sy behalden wolden ir leven,
die vurgenger voichten als heren
ind hulpen myt eren groissen eren
van Coelne eren lieven burgeren
zo vrechen al ire vianden keren,
men sleich sy ind sy slogen weder,
ind staichen man ind ros darneder,
do der Busschoff dat gesaich,
dat syn volck darneder laich

ind den segen gar verlois,
synen luser hie erkois,
up dem hie sich vil balde snelde
ind reit ind wichde van dem velde,
hie saich syn volck darneder slain
ind gefangen zo Coelne wert gain,
hie in moichde in neit zo staden stain,
ouch wie gerne hie id hedt gedain,
hie saich man, ros, ligen erslain
dat en moichte neit wale entfain
hie saich syn volck aichter velde jagen,
dyt moiste eme ovel behagen.

GODEFRIDUS AB HAGEN in Chron. *fol. CCI.*

GLOSSÆ: ewelich jeglicher. de bas desto besser. begaden bestellen. sleichen fliesen. gemeit stipendiatus, conductus. lutzel wenig.

§. XXI. Matthias Overstoltz, Daniel Judæus, Petrus à Leopardo, & Simon Roisgen, hostes persequuntur in pontem domûs Vrechensis, captivi detinentur, & in carcerem conjiciuntur.

Hie saich her, ind hie saich dar
zo alre leste wart hie gewar,

wa

wa irre veir sich verreiden,
die al den daich hadden gestreiden,
sy volchden dien vianden an dem rucke
zo vrechen upt huys bys up die brucke,
do sy wainden weder keren,
gevangen worden sy myt eren,
her Mattheis Overstultz was ir ein,
her Daniel der Jude, deser en gein
en saich men viande vermyden,
man saich sy alse lewen stryden,
dat derde was als her Peter van dem
Lebarde
die up die viande vacht so harde,
dat hie groissen prys gewan,
hie was des dagis ein kone man,
dat veirde was Symon Roisgin,
hie en moichte des dagis neit besser syn,
hie heilt sich ey kuisch ind fyn,
zo vrechen up dat huys worden sy geleit,
it were in leiff off leit,
ir wapen worden in usgedain,
men dede sy in einem kercker gain,
vil lude karmen sy begonden
ire bitterliche wonden,
die sy sin utzen ungebunden
zo denselben stunden,
up dat huys der Busschoff quam,
als scheir hie sy da vernam,

men nainte sy eme al myt namen,
sich mogen alle die myne schamen,
das under desen ein einich man,
die kome strydes e began,
dat is der Jude her Daniel
hadde sy durchbrochen also snel,
als ein valcke, der eynen vogel sleit,
ain irre alre danck hie weder reit,
Daniel wie du ouch gevangen sys,
des strydens gein ich dir den prys,
drissich ritter sind mir gevangen ave,
ind ich kyn bas an uch have,
do der voltquich als was verwonnen,
myt vreuden heym ryden begunden
die van Coelne myt groissen schalle
samen vreuden sy sich alle,
want sy drissich ritter me noch myn,
braichten weder zo Coelne in,
ain sarianten ind ain kneichte,
der en zelle ich neit van reichte,
men saich ney lude weder komen
vrolicher, als ich hain vernomen,
wo sich stede volck getruweliche
helt zo samen, dat wirt erenryche,
ind want van ein sich leist scheiden
ind ruwet sich na arm ind riche an beiden.

Go-

GODEFRIDUS AB HAGEN in Chronico fol. CCI. pag. II.

GLOSSÆ: Wainden meinten. lude laut. Voltquich schlachtfeld.

§. XXII. Inter Conradum & Urbem pax concluditur, episcopo sibi sex millia marcarum stipulante.

Do sy up beiden syden urlogis woren moede
alre eirst warff Busschoff Albrecht umb dat goit
entuschen dem Buschove ind der stede,
der eirste Busschoff synen willen dede,
men geloiffde eme seis dusent marck,
die zo gelden harde starck
der stede woren sicherlichen,
ind satten eme darvur burgen riche
hundert der besten van der stat,
die geloifden myt irre truwen dat,
dat sy die pennynge dan neyt en gulden,
dat sy darvur legen en sulden
in cloistrin ind dauis neit kommen en solden
die VI. dusent mark weren vergulden.

GODEFRIDUS AB HAGEN in Chron. fol. CCIII.

GLOSSÆ: **umb dat goit** hoc est: **vertrag.**

§. XXIII. Historiam Godefridi Hagenii supplet securis episcopalis. Conradus quærit illimitatum in Urbe monetandi exexcitium, ut supra §. XIV. dicebamus, quærit ut numi sui à liga Ubio-Agrippinensi (XI. denarios XII. grana pendente) ad X. denarios IX. grana descisçentes (quemadmodum numus XL.) intra Coloniam sint dativi. His de articulis in Hugonem titulo S. Sabinæ presbyterum Cardinalem Apostolicæ sedis legatum & Albertum M. lectorem Prædicatorum compromittitur. *Hugo . . . . & Albertus . . . . Noverit universitas vestra, quod cum inter . . . Conradum archiepiscopum Coloniensem ex parte una, ac scabinos ac universos cives Colonienses ex altera super moneta, & aliis quibuscunque quæstionibus inter eos hinc inde existentibus gravis discordia orta esset, tandem pro bono pacis in nos fuit à dictis partibus compromissum. Anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo primo feriâ tertiâ post Palmarum. SECURIS N. LXXII.*

§. XXIV.

§. XXIV. Hugo Cardinalis, & Albertus lector A. MCCLII. Menſe Aprili laudum dicunt: Epiſcopum non habere monetam novam, neque ullo tempore innovandam, niſi duobus in caſibus. PRIMO: quo novus epiſcopus electus fuerit & confirmatus. SECUNDO: Si in obſequio Imperii armis accinctus de Transalpinis partibus revertatur. His, ex teſtimoniis ſenum, ſolitum ſit numiſma Colonienſe innovari ſecundùm puritatem & pondus idearum in ſacrario D. Petri, & cuſtodia Urbis depoſitarum XI. denarios XII. grana pendentium. *Hugo . . . . Cardinalis . . . . & Albertus lector . . . . habito bonorum virorum conſilio noſtrum arbitrium unanimiter proferentes . . . . duximus ordinandum, videlicet, ut Conradus archiepiſcopus careat de moneta nova, nec unquam in omne tempus moneta Colonienſis nummismatis renovetur, niſi quando novus archiepiſcopus electus fuerit, & confirmatus, vel quando . . . in obſequio Imperii armis accinctus de Transalpinis partibus revertetur. Eo quod ſecundùm dicta & teſtimonia omnium antiquorum numisma Colonienſe conſuevit ab antiquo in his duobus caſibus innovari, nec in alio caſu aliquo permiſſa fuit no-*

va nummismatis percussura . . . . & quia numisma quod in præsenti publicum est . . . per multas varietates viciatum est & falsatum . . . dicimus arbitrando, ut ad unicam descriptionem & imaginem revertatur . . . . quod ut cautiùs observetur, ut . . . primæ percussuræ idea, quod stale vulgariter appellatur, in sacrarium beati Petri majoris ecclesiæ in Colonia reponatur in summa tredecim solidorum, & quatuor denariorum Coloniensium, & tantundem ejusdem numismatis custodiendum bonæ fidei dictorum civium committatur, ut ad illorum denariorum puritatem & pondus totius percussuræ numisma semper examinari valeat & probari. SECURIS N. LXXII.

§. XXV. Unde consequItur: Numum XL. Conradi per varietates vitiatum non habere puritatem, neque pondus denariorum Urbicorum, non esse per laudum Cardinalis & Alberti in Urbe dativum, jure exigente fuisse devalvatum. Ductum plurimorum territoriorum numos cudentium, absque ulla extra recipiendi obligatione, hoc in passu Colonia secuta est. Denarii Urbis ante medium sæculum XIV. extra mœnia non erant dativi, neque episco-

ſcopatûs intra, niſi in duobus caſibus, ſupra datis. Veritatem oſtendit conventio ex ſæculi XIV. anno LVII. inter Wilhelmum Colonienſium, Ubio-Agrippinenſium, epiſcopum, Wilhelmum ducem Juliæ, utramque Civitatem Imperialem Ubio-Agrippinenſem, & Aquenſem placita, definiens monetam communem his in teritoriis, & civitatibus dativam: **Wir Wilhem Ertzebuſſchof . . . zu Cölen . . . ind wir Wilhelm . . . Hertzoge zu Guylyche; ind wir Richtere, ſcheffen, rede, ind gemeyne burger der Stede van Cölne, ind von Aichen, doin kund, dat wir . . . uns overdragen eynre gemeynre müntzen . . . . ind wir ſulen geynerleye ander gelt . . . laiſſen gain, noch geven, noch nemen . . . vort ſo ſal dit overdrag . . . . blyven ſtain . . . ſeiß gantze jair.** *MONETA Ubio-Agrippin. Diſſert. hiſtor.* §. *IX. Nos Wilhelmus . . . . Archiepiſcopus . . . . Coloniæ, & nos Wilhelmus . . . . dux Juliæ, & nos judices, ſcabini, conſules, & communitates civium civitatis Colonienſis, & Aquenſis notum facimus . . . quod nos . . . convenerimus de communi moneta . . . & nos nullam aliam monetam*

. . .

. . . *permittemus currere, neque exponemus, neque recipiemus . . . . adhæc conventio hæc stabit . . . per sex annos integros.*

§. XXVI. Revertimur ad Chronicon Godefredi Hagenii §. XXIII. ex Securi suppletum. Devalvatio denariorum episcopalium, cum numo Conradino XL. item laudum Hugonis & Alberti Conradum acriter pungit. Conradus Urbem infestat, ùt dicebamus, alterâ & alterâ obsidione cingit, victualia intercipit, prælium committit, victoriâ pro civibus stante, stipulatis sex millibus marcarum, & acceptis fidejussoribus pacem pangit. Pace factâ tentat ditissimos cives contra Urbem concitare,

Do man verburchde desen schatz,
quam Busschoff Coinrait in die stat
ind dede die richsten ane moiden,
hie wolde sy erven ind goiden,
dat sy sich myt eme verbunden,
ind eme als sins willen gunden,
ind dat sy eme gereit weren,
ouch up wen hie sich wolde keren,

ind

ind dat sy neit en bynnen der steide
je wedersprechen syner beide,
node irre enich dat ane veinck,
want it weder die vryheit der stede geinck,
kurtlig waren sy so beraden,
dat sy sins willen neit en daden.
der Busschoff nam dit in unmoide
hie daichte it zu gelden nyt mit goide
als men seder wail gesaich,
do man eme die pennynge gelaich.

GODEFRIDUS HAGENIUS in Chronico fol. CCIII.

GLOSSÆ: schatz sechs tausend Marck. beide bitte.

§. XXVII. Episcopus hoc conatu deceptus convertit se ad textores & plebem, illos & hanc conciendo & homagiales faciendo.

Der Busschoff in ein richtes besante
die richsten, die hie bekante
van den weveren ind den gemeinden
hie geschoiff, dat sy sich vereinden,
ind eme sworen, ind holden
dat sy eme alle helpen solden

weder

weder die besten van der stat,
umb anders neit, dan umb dat,
dat sy ir vryet neit zo breichen
en leissen, dat sy it hulpen wregin.

GODEFRIDUS HAGENIUS in Chron. fol. CCIII.

GLOSSÆ: geschoiff befahle. vryet freyheit. wregin ulcisci.

§. XXVIII. Tempestate textorum, & plebis fretus Conradus resuscitat A. MCCLVII. XV. Kalend. Aprilis (XVIII. Martii) quæstionem contra Urbem de denariis cerevisialibus. *Nos Conradus . . . . & nos judices & scabini, ac universi cives Colonienses notum facimus . . . nos super denariis cerevisialibus ità invicem concordâsse . . . quod quàm cito ab horum perceptione exiêrint illi, qui percipiunt nunc eosdem, nos tunc ipsos usque per continuum instans decennium percipiemus in æquali per omnia portione. Ità quod nobis archiepiscopo nostra medietas, & nobis judicibus, scabinis & civibus Coloniensibus medietas nostra cedat. Datum & actum Bonnæ Anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo septimo de-*

cima quinta Kalend. Aprilis. *SECURIS N. LXXIII.* Pro intellectu Cartæ. Anno MCCXXXVIII. Fridericus Imp. concesserat Conrado denarios cerevisiales percipiendos in Urbe. §. VI. A. MCCXXXIX. Conradus agnoscit denariorum indebitum, cassando & nullas declarando literas Cæsareas. §. VI. Urbs pro illius periodi more elocat erga annuum vectigal denarios ad definitum diem. Episcopus reperceptionem unius dimidiæ, tempore elocationis finito, per Cartam præsentem sibi stipulatur injuriâ, utpote ex propria confessione indebitæ. Quo titulo? quæris. Titulo indignationis, conceptæ ex devalvatione Urbica numi episcopalis XL. conceptæ ex laudo Hugonis, & Alberti numos episcopales, non pendentes XI. denarios XII. grana, reprobante, & in Urbe dativos ad duos casus restringente.

§. XXIX. Conradus A. MCCLVII. feriâ quartâ post ramos Palmarum (XXVIII. Martii) cudit mandatum Judicum, scabinorum & universorum civium Coloniensium jurandi in suas animas de ratihabendo sententiam G. majoris decani, H. præpositi S. Severini, H. præpositi Ss. Apostolo-

rum,

rum, magistri Alberti lectoris Prædicatorum, Ph. thesaurarii majoris ecclesiæ Coloniensis, sigillo appresso.

Nos judices, scabini, & universi cives Colonienses notum facimus . . . quod nos Hermanno magistro civium, Petro Judæo, Hermanno dicto Comiti, Hermanno dicto Scherfgen, Wilhelmo dicto de Aduch, Godefrido Hardevust, Gerhardo Overstoltz, & Wernero de Horreo, nostris concivibus damus speciale mandatum & expressum jurandi in animas nostras, quod definitionem seu sententiam venerabilium virorum dominorum G. majoris decani, H. Præpositi Sancti Severini, H. Præpositi Sanctorum Apostolorum, magistri Alberti lectoris fratrum Prædicatorum, Ph. Thesaurarii majoris ecclesiæ Coloniensis, qualemcunque jurati dixerint inter dominum nostrum C. Coloniensem archiepiscopum & nos super quibuscnnque articulis secundùm tenorem compromissi, super hoc confecti & hinc inde sigillati, ratam habebimus & gratam, & approbando eandem sigillum civitatis Coloniensis eidem faciemus apponi. In cujus rei fidem præsentibus sigillum civitatis Coloniensis duximus apponendum. Actum & datum

tum

tum Coloniæ Anno Domini 1257. *feria quarta post ramos Palmarum L. S. SECURIS N. LXXV.*

§. XXX. De fidelitate sigilli respondere non possumus. Sit fidele per momentum. Ex non vana præsumptione suspicamur, ope concitatæ plebis, sigillum cartæ appressum, in manus episcopi venisse. Ludovicum à Mullengassen, eâ tempestate magistrum civium, sigilli custodem, invenimus magisterio motum.

CONRADUS . . . . Ludovico, filio Theodorici de Mullengassen, hac vice magistro civium existenti, officium magistratûs . . . . per sententiam diffinitivam abjudicamus . . . in cujus rei testimonium & munimentum perpetuæ firmitatis præsentem literam sigillo nostro, nostrique Capituli, nec non & civitatis Coloniensis sigillis duximus muniendam . . . . Actum & pronuntiatum in palatio nostro quinto decimo Calendas Maji (XVII. Aprilis) *Anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo nono. SECURIS N. LXXVIII.*

Cartam Conradus signat Urbico sigillo, fidem faciente tenore. ANNO EODEM & die institutionem & installationem novorum scabinorum *SECURIS N. LXXIX. ANNO* MCCLIX. sigillat eodem sigillo Conradus testimoniales de stapula Ubio - Agrippinensi. *SECURIS N. LXXX. ANNO* MCCLX. *XVI.* Calend. Januarii (XVII. Xbris) cartam proscriptorum civium, & confiscatorum molendinorum. *SECURIS N. LXXXI.* Oraculum Engelberti II. à Falckenburg episcopi Coloniensis ex A. MCCLXXI. veritatem amoti sigilli Urbici manifestat.

Nos Engelbertus . . . Coloniensis Archiepiscopus . . . . audimus, quod quidam impiè sigillum Civitatis Coloniensis furtivè subtraxerint . . . . pronunciamus, & sententiando dicimus, & decernimus, membranas vel literas, sinè scitu, & consilio civitatis sigillo veteris sigillatas, penitùs non valere, & nullum penitùs robur habere firmitatis. CODEX DIPLOMAT. Ubio - Agripp. §. *XLIX. & medio.*

§. XXXI. Hoc scimus ex historia Engelberti II. episcopi, Deo propitio dandâ,

de

de ſigillo Urbis. Familiâ Mullengaſſiorum (ſapientes, die wiſen appellantur) ad caſtra epiſcopi tractâ, Ludovicus à Mullengaſſen, magiſter civium, compellitur ad ſigillum Urbis exhibendum.

Here! den burgermeiſter den doit beſenden,
die der ſtede ſegel hait under henden,
ſus wart her Ludewich beſant,
hie quam zo reichte ind altze hant,
men heis in dat ſegel van der ſteide,
da en hoirte weder dreuwe, noch bede,
dat ich it numerme gegeve
alſo lange als ich leve
in truwen, ind ir gevangen ſyt,
off ir wert des ſegels quyt.
Do her Ludewich gefangen wart,
ſyn kneicht leiff balde myt der vart,
ind dede it den wiſen kunt.

GODEFRIDUS HAGENIUS in Chronico. fol. CCXXVI.

§. XXXII. Ex his procuſum mandatum compromiſſorium ſuſpicamur ſigillo Urbis, in manibus ipſiusmet Conradi epiſcopi, ex textorum & concitatæ plebis con-

spiratione, existente, immò ex oraculo Engelberti II. episcopi furtivo esse signatum, dicimus à mandatariis non receptum, rejectum. TERTIUM mandatarium producimus ex §. XXIX. Hermannum Comitem ob violatum suæ pactionis articulum in personæ & rerum suarum condemnationem lapsum. SECURIS *N. LXXXI.* Quæ pactio? nullam in historia, nullam in diplomatica reperimus, nisi mandatum, à Conrado protrusum, pro pactione venditare præsumpseris. Hermannus Comes ob non receptum mandatum; ob rejectum, in rerum suarum condemnationem incidit. Exhibemus reliquorum mandatariorum fata. De PRIMO Hermanno, illâ ætate magistro civium, historiæ nostræ silent, illâ tempestate, ùt arbitramur mortuo. De SFCUNDI, Petri Judæi captivitate testis est Godefridus Hagenius.

Die wech van Are in wart ney me
gegangen sint weder noch e,
den die gevangene Coelnere
affgiengen, des halp in unse here
der goede Got leis sy is geneissen
dat sy sich gantz up in verleissen,

sy

sy hoven sich upwert zo walde,
sy deilden sich schnel ind balde
ind en wisten neit warwert gain,
Got selve leisset sy verstain
do sy sich alsus bereiden,
ind weynende van ein scheiden,
den sy van der Schurge heissen, spraich
zo in,
Got sy mynre worde begin
Got die dry hilge koninge sande
weder ungevangen heym zo lande
uysser konynges Herodes handen
moisse uns noch hint dar gesenden
da wir myt vreden mogen bliven
ind moisse unse viande van uns dryven.
Nu sullen wir uns deilen in dryn,
die eyne quamen zu Sintzige in,
die andere quamen zo Tonburch
here Gerhard Overstoultz, her Costin,
her Peter Judde, ind sin broeder her
Daniel quamen in den Moenichhoff zo
Undendorp. *CHRONICON. fol. CCIX. pag. II.*

Hac historiâ docemur, SECUNDUM mandatarium Petrum Judæum, SEPTIMUM Gerardum Overstoltz, & OCTAVUM Wernerum ab Horreo Ariopoli fuisse captos.

§. XXXIII. Videamus de sorte aliorum trium mandatariorum, Gerardi Scherfgen, Wilhelmi ab Aduct, & Godefridi Hædevuyst. GERARDUS SCHERFGEN quartus mandatarius per Conradum è sede scabinali ejicitur.

CONRADUS . . . . Coloniensis Archiepiscopus . . . . Ludovico filio Theodorici de Mullengassen . . . . officium magistratûs, & omnibus scabinis, solo Brunone dicto Crantz excepto . . . quorum nomina in præsenti tenore sententiæ duximus annotanda: Theodorico videlicet Sapienti, Joanni de Lindgassen . . . . GERARDO SCHERFGEN . . . per sententiam diffinitivam abjudicamus, ipsisque officiis eos sententiando privamus . . . . quinto decimo Calendas Maji (XVII. Aprilis) *Anno Millesimo ducentesimo quinquagesimo nono. SECURIS N. LXXVIII.*

CONRADUS numerat *SEXTUM* mandatarium *GODEFRIDUM HARDEVUYST*, seu *HARDEFAUST* inter cives proscriptos.

CONRADUS . . . . Coloniensis . . . . Archiepiscopus . . . . notum facimus . . . quod

quod cum illorum olim civinm Coloniensium, à nobis .... sententialiter proscriptorum domus .... in nostra consisterent potestate, utpote Henrici dicti Rufi de sancto Panthaleone, Joannis de Niderich, Joannis de Lindgassen, Friderici Schachten, Henrici Hartfaust, Gerardi Byrtelm ... GODEFRIDI HARTFAUST ... Actum & Datum Coloniæ decima sexta Calend. Januarii (XVII. Decembris) *Anno Domini millesimo ducentesimo sexagesimo. SECURIS N. LXXXI.* QUINTUM mandatarium WILHELMUM AB ADUCT judicamus Ariopoli sedisse captivum. Rutgerus Overstoltz, Daniel Judæus, & Constantinus ab Aduct eò proficiscuntur ad liberandos suos amicos. Inde planum est, Constantinum ab Aduct quæsivisse liberationem Wilhelmi capti, fratris aut saltem consanguinei.

Her Rutger Overstultz hadde wal vernomen
ind her Daniel Jude, dat zo Are solde komen
der Busschoff ir vil liever here!
her Costin sprach, dat hie da were,
van der Aduchte, ind worden zo rade
dese dry eins aventz spade,

dat sy des morgens vro up ir pert
saissen, ind reden zo Are wert,
sy spraichen: uns hait syn edel muntt
so wale intheischen zo mencher stunt,
worde hie zo Busschove ind zo eren,
hie wolde uns al unse unreicht keren.
herzo antwerde her Daniel,
die wys is, ind synen snel,
ich en wene neid, riden wir zo eme dare,
unse vrunt volgen uns van Are.

GODEFRIDUS HAGENIUS in Chronico fol. CCVIII. pag. 2.

§. XXXIV. Mandatum jurandi in animas civium, de ratihabendo laudum compromissariorum, Hermanno magistro civium, Petro Judæo, Hermanno Comiti, Gerhardo Scherfgen, Wilhelmo ab Aduct, Godefrido Hardefaust, Gerardo Overstoltz, Wernero ab Horreo, per Urbem non est datum, non est à mandatariis receptum, fictum est compromissum *N. Securis LXXVI.* editum, hic extractum.

Wir Cunrad Ertzbischoff van Cöllen, inde wir richter, scheffen, inde gemeinliche de burgere van Cöllen duen

dat

dat kundt . . . . . . So wa der stått recht van Cöllne, vriheide, gude, inde redliche gewonden, inde handvestung unzwifflich sint, da sal die statt, ind de burger van Cölne innen sitzen, inde bliven geruhliche . . . . So wa wir burgere spreghen, dat unse here der Ertzbischoff unß of den unsen, of der stete van Cöllne unrecht dun . . . alles deß sin wir zu beyden halven gegangen an funf man . . . . . . also dat sie . . . . unser beyder recht erfaren, inde sulen na irem eide de Zwionge . . . . tuschen hie inde sente Joannis zu middes sommer . . . . . bescheiden . . . . wir aichte burger . . . . . . han op den heiligen geschworen, op unse sehlen, inde der burger gemeinliche, dat wir ind die statt van Cölne datselve beschicht sollen steedt halten, inde thun besiegelen mit der stett insigele . . . . . Na Gods gebuhrt duisent jair inde zwey hondert jair, inde sievene inde funffzig jair diß neigsten Gudens tage na Palmen. *SECURIS N. LXXVI.*

§. XXXV. Qui judices mandantes à quæris. Judices sunt magistri civium, Con-

rado episcopo eos hoc prædicato in A. MCCLIX. *SECURIS N. LXXIX.* honorante. *Conradus ... Archiepiscopus .... Cum ... de judicibus, seu magistris civium .... tantus ad aures nostras ... clamor pervenerit.* Unus A. MCCLVII. erat Hermannus. *Nos judices & scabini ... notum facimus ... quod nos Hermanno magistro civium ... damus speciale mandatum. SECURIS N. LXXV.* Unus erat Hermannus aut hac tempestate mortuus, aut eodem fato cum cæteris mandatariis obrutus. Alter erat Ludovicus filius Theodorici de Mullengassen, A. MCCLIX. à Conrado magistratu exutus. *Conradus .... Archiepiscopus .... Ludovico, filio Theodorici de Mullengassen hac vice magistro civium existenti officium magistratûs ....abjudicamus. SECURIS N. LXXVIII.* Habemus judices magistros civium, per ipsosmet arbitros prædicatos. *Sunt tamen in spiritualibus quàm in temporalibus sub ipso & ab ipso judices jurisdictionem habentes & officiati, qui dicuntur magistri civium. LAUDI formalia.* Qui erant scabini? Theodoricus Sapiens, Joannes de Lindtgassen, Ludovicus de Mullengassen, Hermannus Comes, Theodoricus Gyr, Henricus de Mullengassen,

ſen, Theodoricus Grin, Gerardus Scherfgen, Gerhardus de Lindtgaſſen, Matthias Oberſtoltz, Joannes de Porta, Rygwinus Grin, Gerhardus Gyr, Hermannus & Ludovicus, filii Theodorici Sapientis, & Daniel Oberſtoltz, A. MCCLIX. à Conrado è ſedibus ſcabinalibus ejecti. *Conradus . . . Archiepiſcopus . . . . omnibus ſcabinis ſolo Brunone dicto Crantz excepto . . . . . Theodorico Sapienti Joanni de Lindgaſſen &c. . . . . . . officium ſcabinatus . . . . . per ſententiam diffinitivam abjudicamus. SECURIS N. LXXVIII.*

Scabini aut in vincula rapti.

Do intſatte hie die ſcheffen van der ſtat,
ind nam ir wapen ind ir ſchwert
ſyne lude der beſter zwolve veingen,
der ander wenich dar entgeingen,
ſy wurden ſnel ind gereit
in her Gerartz des Greuen huys geleit,
da lagen ſy je zwene dage.

CHRONICON. fol. CCIV.

Aut Urbe elapſi.

Der Buſſchoff manchis deinſtis daichte
den ſy eme davur hatten gedain,
ind leis ſy ſtillichlichen intgain.

CHRONICON. fol. CCIV.

Aut

Aut bonis confiscatis proscripti, Joannes de Lindtgassen, Theodoricus Gryn, Matthias Overstoltz, Hermanno Comite in personæ suæ, & rerum condemnationem lapso. *Conradus . . . Archiepiscopus . . . . notum facimus, quod cum illorum olim civium Coloniensium à nobis . . . . proscriptorum domus . . . . in nostra consisterent potestate, utpotè . . . . Joannis de Lindtgassen . . . . . Theodorici Sapientis, Theodorici Gryn, Matthiæ Overstoltz, & Hermanni dicti Comitis, qui nec profugus nec proscriptus in personæ & rerum suarum condemnationem quam elegerat, incidit. SECURIS N. LXXXI.*

§. XXXVI. Qui cives mandantes? Profugi, è fuga retracti, proscripti, carceribus mancipati, cæteri textores, & plebis fæces. *Conradus . . . . Archiepiscopus . . . . notum facimus, quod cum illorum olim civium Coloniensium, a nobis . . . . sententialiter proscriptorum domus . . . . in nostra consisterent potestate, utpotè Henrici dicti Rufi de sancto Panthaleone, Joannis de Niderich, Joannis de Lindtgassen, Friderici Schæchten, Henrici Hartfaust, Gerhardi Byrtelm, Hildegeri Buckelem, Godefriedi Hart-*

Hartfaust, Gotscalci filii Waldaveri, Gotscalci de Wippeafurde, Gotscalci Kleingedanck, Theodori Sapientis, Henrici de Mullengassen, Godefridi Kleingedanck, Theodorici Gryn, Werneri Unckelen, Brunonis dicti Coven, & Hermanni fratris sui, Gerhardi de Lindtgassen, item Hermanni de novo foro, Simonis fratris sui, Theodortci Ratzen, Brunonis de Rosse, Alexandri fratris sui, Alexandri dicti Judæi, Constantini filii Walcelini, Danielis dicti Judæi, seu aliorum &c. Item cum in nostra potestate consisterent domus . . . . . profugorum, & in fuga ipsa captorum Gothschalci videlicet Vetschalden, Henrici dicti de Hame, Gerhardi dicti Bückeln, seu aliquorum aliorum. Item cum domus seu mansiones Hermanni dicti Comitis, qui nec profugus, nec proscriptus, personæ, & rerum suarum condemnationem, quam elegerat, incidit, contra suæ pactionis articuculum veniendo, & sui insuper generi, Matthiæ dicti Oberstoltz, qui & profugus, & initæ pactionis extitit violator . . . in nostra consisterent potestate. Item cum fuerint quidam, qui armis accincti cum solemnitate hostilium vexillorum, de suis in palam exiêrant domibus . . . . . . & horum quosdam

in

in noſtræ captivitatis vincula miſerimus compeditos &c. SECURIS N. LXXXI.

§. XXXVII. Judices, ſcabini, immò cives ipſimet compromiſſum, à Conrado obtruſum, refutârunt. Unicum illegale proceſſûs Conradini irregularis principium. Hermannus Comes aſſertus mandatarius, & ſcabinus, ſede ſcabinali motus, contra pactionis ſuæ articulum veniendo, in perſonæ & rerum ſuarum condemnationem incidit, incidit negando receptionem mandati, jurandi in animas judicum, ſcabinorum & civium, de ſtando arbitrio compromiſſariorum. Matthias Overſtoltz gener Hermanni ob pactionis violationem proſcribitur, proſcribitur ob reprobatum mandatum, ob rejectum compromiſſum. Nullam vidimus pactionem ab Hermanno Comite initam, nullam violatam, nullam à Matthia Overſtoltz, niſi rejectionem mandati, refutationem compromiſſi, pactionum violationem finxeris. Rejectum eſſe mandatum, refutatum compromiſſum, ab Henrico Rufo de S. Pantaleone, Joanne de Niderich, & plurimis aliis civibus §. XXXVI. nominatis, facinora non ſunt in epiſcopi, in Reip. injuriam perpetrata.

Facta

Facta ſunt tutandi Urbis jura, & libertatem civicam. Prodire in publicum, cum hoſtilibus licèt vexillis, ad liberandos judices, ſcabinos, & cives, ad liberandum ſe à compromiſſi jugo peccatum non eſt vinculis dignum.

§. XXXIIX. Nec judices nec ſcabini, neque ullus civium in arbitros compromiſit. Qui arbitri compromiſſarii? Goswinus decanus Metropolis, Henricus præpoſitus S. Severini, Henricus præpoſitus Ss. Apoſtolorum, Philippus cuſtos Metropoliticus, & frater Albertus lector Prædicatorum Colonienſium, omnes clerici, eccleſiæ omnes jurati (ſolo Alberto excepto) ad dicendnm laudum jurejurando non ſoluti, contra compromiſſi tenorem (*qualemcunque jurati dixerint ſententiam. SECURIS N. LXXV.*) nullo ad laudandum devincti, nullo laico, minùs JCto, con-compromiſſario dato. Tacemus hic ſigillum Urbis furtivum, mandato & compromiſſo appreſſum. Tacemus ex eo juramentum mandatariis affictum collabi, corruere compromiſſum. Urbem in arbitros clericos, Conrado & eccleſiæ juramentis,

mentis, non relaxatis, obstrictos compromisisse, nemo sibi, nemo nobis persuaserit. Verum est, Albertus, exempti ordinis, non erat Conrado, non erat ecclesiæ juratus. Non videmus Albertum secundùm compromissi præscriptum (**sulen na irem eide di zwionge off der zwist na rechte bescheiden:**) juràsse de judicando ad legum præceptum, neque judicàsse, immò absque eo non potuisse, compromisso ad minimum tres compromissarios requirente.

§. XXXIX. Libertatem à compromisso Conradino evincit Richardus Comes Cornubiæ frater regis Angliæ, electus à Moguntino, Conrado Colon. episcopo, & Ludovico Palatino, A. MCCLVII. in octava Epiphaniæ Rex Romanorum, in ascensione Domini per Conradum Aquisgrani coronatus. *A. MCCLVII. principes regni pro eligendo rege jam diu habitis diversis conventibus tandem definitum electionis diem in Octava Epiphaniæ statuunt, in Frankenfurt celebrandum, ubi cum quidem convenissent, Moguntinus, Coloniensis Archiepiscopus, & Ludowicus comes Palatinus Rheni,*

ni, & frater ſuus dominus Heinricus dux Bavariæ, in Richardum fratrem regis Angliæ convenerunt, & electus ab ipſis ſubſequenter in die aſcenſionis Domini apud Aquisgranum in regem ungitur, & potenter in regni ſolio collocatur. CHRONICON. *Auguſtenſe ad A. MCCLVII. MCCLVII. .... Gerhardus Archiepiſccpus Moguntinenſis, Conradus Archiepiſcopus Colonienſis & Ludovicus Comes Palatinus Rheni, conveniunt in unum, Richardum Cornubiæ comitem, fratrem regis Anglorum, communi decreto, in regem Teutonum ad Romanorum Imperium elegerunt..... Quem ſupradicti principes magno honore ſuſcipientes ad Aquasgrani perducunt, & per manus Conradi Colonienſis Archiepiſcopi ungi & coronari ſolemniter faciunt-* JOANNES TRITHEMIUS *Abbas in Chron. Hirsaug. A. MCCLVII.*

§. XXXX. Richardus Romanorum Rex Imperator Aquisgrani à Conrado Epiſcopo coronatus, revertitur Coloniam, & XXVI. Maji Diploma edit, Urbi omnes libertates, jura & privilegia, atque bonas & approbatas conſuetudines & honeſtas confirmando. *RICHARDUS Dei gratia Romanorum Rex .... Sciant tam poſteri quàm præſentes,*

quod Nos . . . nobilium civium Coloniensium *. . . privilegia . . . . vidimus & audivimus . . . ipsis omnes libertates, eorum jura & privilegia eis à Divis Imperatoribus & regibus Romanorum prædecessoribus nostris, aut ab archiepiscopis, vel quibuscunque personis justè & piè concessa, nec non & bonas & approbatas consuetudines & honestas confirmamus eisdem. Item quod si contigerit, nos exercitum ducere propè* Coloniam,*cavere debemus, ut ipsorum curtes vel bona depopulatione, vel vastatione aliqua non lædantur. Item armatos homines in* Coloniam *non ducemus . . . . item nec per exercitum nostrum, nec per aliam causam eam arctabimus . . . ad aliquod nobis subsidium impendendum . . . . nec ab ea contra voluntatem suam quidquam curabimus extorquere, sed & illam ei tradidimus libertatem, quod nullus civium* Civitatis *ejusdem in jus vocabitur ab aliquo extra* Coloniam *super delicto vel crimine infra* Coloniam, *seu ipsius terminos perpetrato. Item quod in terminis ipsius archiepiscopi & ecclesiæ* Coloniensis *nullas munitiones erigemus . . . item quod scabini & universi cives* Colonienses *nec ob debita, nec ob promissiones cujuscunque archiepiscopi* Coloniensis *. . . .*

in

in personis vel rebus debeant damnificari . . . . . item quod nullus civium Coloniensium pro delicto; vel crimine infra Coloniam & terminos ipsius civitatis, qui dicuntur Burban, commisso, vel quod dicatur commissum extra Coloniam à Nobis vel successoribus nostris in jus vocetur . . . . sed Nos & successores nostri in palatio nostro Coloniensi præsidere debemus, & ibi secundùm quod sententia scabinorum dictaverit, judicare &c. . . . . Testes hujus rei sunt . . . Conradus Coloniensis . . . item Gerwinus majoris ecclesiæ Colon. decanus, Philippus ejusdem ecclesiæ thesaurarius . . . Datum Coloniæ . . . . Anno Domini MCCLVII. vicesima sexta die Maji.

§. XLI. Exegesis diplomatis Richardini. Ab Richardo rege-Imperatore videmus libertates Urbis, jura, & consuetudines confirmatas, teste Conrado ipsomet præsente, testibus duobus compromissariis, Gerwino decano, & Philippo thesaurario, seu custode, erubescentibus ad inane compromissum appellare. Libertates oppidi Ubiorum in veteri Germania ab imperio gentilium sacerdotum, nisi ad silentium indicendum. Libertates Ubio-Agrippinen-

ſes, poſt S. Baptiſma ſuſceptum, ab imperio epiſcopali ad Ottonis I. regis-Imperatoris epocham, ad Sæculi X. Annum XXXVI. fatente epiſcopatu Colonienſi in Securi, à Brunone I. fratre Ottonis ſuam hiſtoriam inchoante, Libertatem ab Imperio Brunonis I. & ſucceſſorum Volmari, S. Geronis, Warini, Evergeri, S. Heriberti, Piligrimi, Hermanni II. S Annonis II. Hildolphi, Sigewini, Hermanni III. Friderici I. Brunonis II. Hugonis, Arnoldi I. Arnoldi II. Friderici II. Reinaldi, Philippi Heinsbergii, Brunonis III. Adolphi, Brunonis IV. Theodorici I. S. Engelberti I. Henrici à Mullenarck. A. Sæculi X. Anno XXXVI. per Sæcula XI. XII. & quod excurrit. Ab imperio Conradi Hochſtættani ex medio ſæculo XIII. Ab imperio Conradino in octo mandatarios, Hermannum magiſtrum civium, Petrum Judæum, & reliquos, recipiendi mandatum, injuriâ præſumpto: Item in judices, ſcabinos, & univerſos cives, compromittendi in quinque clericos, eccleſiæ juramentis ligatos (ſolo Alberto excepto) vinculo non ſolutos, ſinè ullius laici Jurisconſulti adjunctione. Libertas ab imperio epiſcopali in monetam intra Urbem dativam, per laudum

dum Hugonis & Alberti ad duos casus limitatam, ab imperio in monetariam Ubio-Agrippinensem, episcopali ad vicum Rilensem rejectâ. *Monet. Ubio-Agrip. Dissert. historica* §. *IX.* Ab imperio in monetarios, **hausgenossen** dictos, in privilegium monetandi, ab Urbe profectum. Ab imperio in præsidium Concilii, in magisterium civium, in judiciorum realium præsidia, burggraviatum, in advocatiam, in comitatus, ab imperio in judices personalium, magistros civium, & realium, scabinos, Ab imperio officiis exuendi magistros civium, burggravium, advocatos, comites, scabinos, cives proscribendi, bona confiscandi. Ab imperio in reditus Urbis & proventus (ùt in denarios cerevisiales) & siqud genus sunt alia.

§. XXXXII. Sex episcopos SECURIS excipit, S. Brunonem I. ex Sæculo X. S. Heribertum ex eodem. Annonem II. ex XI. Philippum Heinsbergium ex XII. Heinricum à Mullenarck ex XIII. ineunte, ex medio Conradum Hochstættanum, Urbi in profanis imperitantes. COLONIA Ubio-Agrippinensis ab imperio episcopali profano per novem Sæcula à Xto nato li-

bera, non subfuit in Sæculo X. S. Brunoni I. Anno DCCCCLIII. electo, deputato per Ottonem I. Imperatorem fratrem, Archiduci per Lotharingiam, per Urbem nequaquam. *JUSTITIA mandat. & sent. in conclus. resoluta.* §. *XII.* Non subfuit S. Heriberto Sæculo X. Cartis Ottonis III. Imperatoris *IN JUSTITIA* §. *XXIII.* explosis. Nec Annoni II. in Sæculo XI. per historias Lamberti Schafnaburgensis & Reginhardi Sigbergensis, synchronorum. *Justitia &c.* §. *XXV.* Neque sæculo XII. Philippo Heinsbergio, non apparente murorum Urbicorum dominio, a civibus extructorum (testibus Godefrido Pantaleonita, & Ottone à S. Blasio coævis) neque ab ipsomet Philippo, neque successoribus unquam vindicato. *JUSTITIA* §. *XXVI.* Non subfuit Henrico à Mullenarck sæculo XIII. ineunte, sententiâ contra Comitem Isenburgium ob cædem S. Engelberti I. per Petrum Mersæum Cratepolium, scriptorem ex sæculo XVI. ignoranter Henrico affictâ. *Justitia* §. *XXVII.* Denique non subfuit Conrado Comiti Hochstættano episcopo circa medium sæculum XIII. *Justitia* §. *XXVIII.*

§. XXXXIII.

§. XXXXIII. Richardus rex, electus Romanorum Imperator, per diploma ratam habet libertatem Ubio-Agrippinensem ab evocatione cæsarea, magìs episcopali. *RICHARDUS Romanorum rex . . . . Nos dilectorum nobilium civium Colonensium . . . privilegia . . . vidimus & audivimus . . . . ipsis omnes libertates, eorum jura, & privilegia . . . justè & piè concessa, nec non & bonas & approbatas consuetudines, & honestas confirmamus eisdem . . . . adjicientes . . . quod nec à Nobis, nec à successoribus nostris iidem cives debeant super aliquo crimine seu delicto ab ipsis infra Coloniam commisso ad alicujus querimoniam, vel instantiam, vel etiam propria auctoritate nostra sive successorum nostrorum extra muros Colonienses aliquatenus evocari. SECURIS N. CVIII.* LIBERTAS Ubio-Agrippinensis ab evocatione promanat ab episcopatu, docente cartâ Conradinâ ex A. MCCXXXIX. registrata §. IV. *CONRADUS . . . Cum perdilecta Civitas Coloniensis . . . recognoscimus prædictæ Civitati . . . consuetudinem antiquam & juri consonam . . . quod nullus civium Coloniensium pro delicto, vel crimine infra & terminos ipsius Civitatis, qui dicuntur Burban, commisso, vel quod dicatur commissum*

extra Coloniam à Nobis vel successoribus nostris in jus vocetur. Libertas ab evocatione, teste Conrado, est antiqua & juri consona, nostrâ sententiâ, ab Imperio, non à Conrado, promanans, per Richardum regem-Imperatorem tantùm laudata, primitùs nequaquam concessa, ab origine oppidi Ubiorum nata, Ottoni I. regi-Imperatori Sæculo X. substrata. Omnes diplomatis Richardini articuli ad regem-Imperatorem appellant.

§. XXXXIV. Notamus duos, ALTERUM de munitionibus in episcopatu non erigendis, atque ALTERUM de civibus, ob debita episcopi non damnificandis, notamus libertates, à Conrado utique non indultas, indultas ab Richardo rege-Imperatore, atque inde ad libertatem ab evocatione, si non ab Ubiorum origine natam, saltem ab Imperio profectam, legaliter intulerimus. Episcopatus in Coloniam Ubio-Agrippinensem nullum habet profanum imperium, non civile, non criminale. Neque ad unum, neque ad ad alterum effectum libertatem ab evocatione concesserit episcopus. Immò si cartam Conradi ad libertatem ab evocatione episcopali torquere

queare volueris, hoc ſolùm eviceris, cives Ubio-Agrippinenſes, extra muros, extra burgibannum, & bannileucam, in loco rei ſitæ, actione reali pulſatos, rectè ad forum Urbis, ad forum domicilii, provocare, aut dialecticè inſuper concluſeris, civem delicti, extra burgibannum, & bannileucam commiſſi, in foro criminis accuſatum, in vim epiſcopalis privilegii (ùt aſſeris) de non evocando ad judicium Urbis jure recurrere. Dicimus pro intellectu: Paſſum cartæ Conradinæ *UNUM: quod nullus civium Colonienſium pro delicto . . . quod dicatur commiſſum extra Coloniom, à Nobis in jus vocetur.* ſonare privilegium de non evocando epiſcopale. Paſſum *ALTERUM: Nos & ſucceſſores noſtri in palatio noſtro Coloniæ præſidere debemus & ibi ſecundùm quod ſententia ſcabinorum Colonienſium dictaveeit, judicare.* ſermonem eſſe Cæſareum, à Conrado tantùm relatum, habente intra Urbem ſalam, nullum palatium.

§. XXXXV. Fortaſſis libertatem Ubio-Agrippinenſem ab evocatione in cauſis criminalibus conceſſeris, negatâ in civilibus, diplomate Richardino de ſolis delictis lo-

quente: Richardi regis-Imperatoris interpretem producimus Ruprechtum regem ex A. MCCCCIX. SECURIS N. XCIX. libertatem Ubio-Agrippinensem in civilibus ab Aulæ Cæsareæ evocatione usque adeò approbantem. Wir Ruprecht ... Römischer König ... alß .... burgermeister rath und andere burgere der Stadt zu Cöllen ... von klage ... Rodolphs von Zisicken unsers Cammermeisters vor unß und des heiligen reichs hoffgericht geheischen, und geladen sein ...... und alß deßselven von Cölne klare .... kundschafft vor unß gewesen iß, von ihren wegen sulche gnade, und freyheit, damit sie und deßelue statt zu Cöllen von römischen kayseren und königen begnadet, und gefreyet seint, vorbracht ..... also haben wir durch solche gnade und freyheit ... die vurgem. heischuug, ladung, uud klag gentzlich und gar abgethan .... doch also, wan es sach, das si der vorg, unser Cammermeister vor unß, oder seinet wegen ansprachen nit erlaßen wolte, daß er dan in die statt zu Cöllen kommen, oder wir unsere Bottschaft dahin senden mügen, die obg.

bür-

bürgermeister rath und andere bürger gemeinlich, und sonderlich ahn dem hoffgericht vur dem scheffen daselbst zu Cöllen ahn zusprechen. Rudolphus à Zisicken regiæ Cameræ magister Urbem trahit ad judicium Cæsareum, non in causa criminali, trahit utique in civili, fortè ad pendendos menses Romanos. Urbs comparet, provocando ad libertatem ab evocatione. Ruprechtus rex causam remittit ad judicium Curiæ, intra Coloniam coram scabinis, aut per magistrum Cameræ, aut per legatos Cæsareos agendam. Ecce libertatem Ubio-Agrippinensem ab evocatione imperiali in civilibus. NEC INDE intuleris, Urbem esse Curiæ Burggraviali, tanquam judicio ordinario, subjectam. NOVUM non est, Augustissimum usque adeò, ex liberrimo arbitrio, se Concilio Cæsareo Aulico, & Cameræ Imperiali, Status suis Conciliis, se judicandos dare. Quid vetaret, Urbem causam, per magistrum Cameræ motam, spontaneâ electione, præsidio burggraviali & scabinatûs sententiæ, ad salvandam libertatem ab evocatione, substravisse? Omittimus Ruprechtum regem legatos Colo-

niam

niam non misisse, neque Rudolphum coram scabinatu egisse.

§. XXXXVI. CARTA Richardina momentum suum haberet, si tempore magni interregni non emanâsset. FABULAM interregni ad A. MCCLXXII. nobis obtrudunt scriptores Itali, Monachus Paduanus, Ricobaldus Ferrariensis, Benevenutus de Rambaldis, docente solidissimo *GEORGIO CHRISTIANO GEBAUEREN in Historia Richardi electi Romanorum Imperatoris Lib. III. N. III. pag.* 476. Historiographi Germani Ultramontanos secuti in eundem errorem lapsi, nos quoque in nostris lectionibus publicis, & scriptis (*RESPUBLICA Ubio-Agrippin. dissertat. histor.* §. *LXVIII.* hisce retractatis in passu) hanc in opinionem, factis Richardinis manifestè repugnantem, traxerunt. Facta nobis communicat, & documenta prælaudatus GEORGIUS CHRISTIANUS GEBAUEREN. A. MCCLVII. XXVI. Maji Richardus rex-Imperator civibus Coloniensibus præter alia, confirmat Immunitatem à teloniis. DOCUMENTO VI. *in episcopalem Securim N. CVIII. relato.*

lato, A. MCCLVII. XVI. Junii Abbatem & Conventum Mullenbrunnensem in S. Imperii protectionem recipit. DOCUMENTO VII. A. MCCLVII. die XIII. Julii ratam habet infeudationem Comitatûs Namurcensis in usum Comitis Luxemburgici. DOCUMENTO VIII. A. MCCLVII. XXVI. Aug. confirmat Abbati & conventui Walckenriedensi, gratias & libertates, à Divis Augustis concessas. DOCUMENTO IX. A. MCCLVII. VIII. 7bris probat omnes immunitates, libertates, jura, & privilegia Francofurtensia. DOCUMENTO X. A. MCCLVII. VIII. 7bris. Sponsio Richardi de non extruendis intra muros Francofordenses fortalitiis. DOCUMENTO XI. A. MCCLVII. VII. 7bris diploma Richardi regis-Imperatoris de non alienandis civitatibus Imperialibus Francofordensi, Friedbergensi & Wetzlariensi. DOCUMENTO XII. A. MCCLVII. VIII. 7bris Richardus in casum ferendæ contra se sententiæ Pontificiæ cives Wetzlarienses à fidelitate liberos pronunciat. DOCUMENTO XIII. A. MCCLVII. VIII. 7bris Richardi promissio de non extruendo fortalitio intra Urbem Friedbergensem. DOCUMENTO XV. Diploma

Richardi

Richardi ex A. MCCLVII. de VIII. Septembris, de non alienanda Urbe Friedbergensi. DOCUMENTUM XVI A. MCCLVII. XXVIII. 9bris confirmatio privilegiorum Ordinis Teutonici. DOCUMENTUM XVIII. A. MCCLVIII. XIV. Julii Wormatiensium. DOCUMENTUM XXIII. A. MCCLVIII. VI. 8bris Spirensium. DOCUMENTUM XXIV. A. MCCLX. XXVI. Aug. Richardus spondet Ulrico Comiti de Wirtenberg confirmare feuda, a rege Henrico Thuringo, & rege Wilhelmo, prædecessoribus suis, concessa. DOCUMENTUM XXIX. A. MCCLX. XXVI. 7bris ratas habet literas Friderici II. Imp. prædecessoris sui, liberantes Wormatienses à telonio Oppenheimensi. DOCUMENTUM XXXI. A. MCCLXII. legat Capellæ B. M. V. in Aquis Cleinodias. DOCUMENTUM XXXVI. Anno MCCLXII. XVIII. 9bris laudat Argentinensia privilegia Ottonis IV. Friderici II. Lotharii III. & Philippi prædecessorum. DOCUMENTUM XL. A. MCCLXII. XX. 9bris Urbem imperialem Tigurinam à proscriptione eximit, & S. Imperio asserit. DOCUMENTUM XLI. A. MCCLXII. XXI. 9bris Urbem Argentinensem in suam

am & Imperii tutelam recipit. DOCUMENTUM XLII. A. MCCLXII. Confirmatio jurium & consuetudinum Basileensium. DOCUMENTUM XLIII. Anno MCCLXV. Burnhamensium monialium. DOCUMENTUM XLIX. A. MCCLXVIII. XX. 7bris Joannem ducem Brabantiæ & Lotharingiæ ducatu investit. DOCUMENTUM LI. A. MCCLXIX. XX. Aprilis consulibus Wormatiensibus exactiones prohibet. DOCUMENTUM LII. Actus summum Richardi imperium evincentes, fabulam interregni manifestantes.

§. XLVII. Anno MCCLXXII. XX. Maji cum Richardo rege-Imperatore se confœderant Ubio-Agrippinenses contra Engelbertum II. Coloniensium Archiepiscopum. Damus diploma: *Richardus DEI gratiâ Romanorum rex . . . . . . Cum à nostræ creationis exordio Cives Colonienses, dilectos fideles nostros, ad omnia nostra beneplacita promptos invenerimus . . . quemadmodum prædicti cives nostris per eorum patentes literas promiserunt fideliter adhærere, si, quod absit venerabilis Engelbertus Coloniensis Archiepiscopus, dilectus princeps noster,*

noster, nobis tanquam suo Romano regi & Domino, ùt tenetur, obedire & adhærere processu temporis non curaret, aut conaretur pacem generalem turbare, sive injusta & indebita telonia & pedagia . . . præsumeret exigere vel extorquere . . . contra corporale juramentum, ab ipso archiepiscopo super hoc specialiter, post suam liberationem, spontaneâ voluntate præstitum, temerè veniendo, Nos vice versa bona fide promittimus tenore præsentium civibus Coloniensibus antedictis quod si prædictus Archiepiscopus . . . . . contra pacem inter eundem archiepiscopum, & prædictos cives Colonienses noviter reformatam, spreto hujusmodi juramento, injustè veniret, nos eisdem civibus per Nos, & subditos nostros Imperii favorabiliter assistemus. COD. DIPLOMAT. Ubio-Agripp. §. XL.

§. XXXXVIII. Ex diplomate Richardino videmus libertatem Ubio-Agrippinensem ab evocatione episcopali in criminalibus, immò in civilibus ex rescripto Ruprechti regis à cæsarea. Ostendimus hic libertatem monetandi. Hoc damus numos in veteri Germania non fuisse notos, potestate *in nostra moneta Ubio-Agrippinensi*

nensi Disser. histor. bono jure assertâ. Monetandi potestas potentialis pars est summi Imperii, Ubiis per Romanorum, veterum Francorum & Carolingorum periodos debiti, sub Ottonis I. Cæsaris imperio saltem summo minoris. Stante monetandi potestate, facultatem dandi monetarios, monetæ probæ custodes, & numorum censores, nemo negaverit. Nullus episcoporum, sub Romanorum, veterum Francorum, Carolingorum, epochis, jus monetandi sibi arrogavit, nullus arrogatione Urbis, per Ottonem I. Augustum placitâ, neque Bruno I. neque successores, Volmarus, S. Gero, Warinus, Evergerus, S. Heribertus, Piligrimus, Hermannus II. S. Anno II. Hildolphus, Sigewinus, Hermannus III. Fridericus I. Bruno II. Hugo, Arnoldus I. Arnoldus II. Fridericus II. Reinoldus, Philippus ab Heinsberg, B. Bruno III. Adolphus, Bruno IV. Theodoricus, S. Engelbertus I. Henricus I. (tria sæcula sunt) usque ad Conradum Hochstættanum. Conradus præsumit, sibi asserere jus monetandi illimitatum intra mœnia. Laudum Hugonis Cardinalis, & Alberti lectoris ex A. MCCLII. *Securis N. LXXII.* monetam episcopalem, ut sit in

Urbe dativa, ad duos caſus limitat, monetariâ per conventionem initam inter Wilhelmum epiſcopum Colonienſem, Wilhelmum ducem Juliæ, civitates Ubio-Agrippinenſem & Aquenſem ex A. MCCCLVII. in pagum Rilenſem extra muros fixâ.

Moneta Ubio-Agrippin. Diſſertat hiſtorica §. IX.

§. XXXXIX. Libertas Ubio-Agrippinenſis monetandi imbibit libertatem conſtituendi monetarios (**hausgenoſſen**) domûs monetandi conſortes, rei numariæ cuſtodes, & cenſores. Conradus textoribus & plebe homagio ſibi devinctis, movet officiis monetarios.

Do hie ſy alſus zo eme gewan
(die weber und den pöfel)
ind reichtes intſetzen hie began
die creftig woren van huysgenoſen
hie wolde ſy enterven ind intbloſen.

CHRONICON. fol. CCIV.

Ubi ADVERTIMUS. Chronicon proſaicum amotionem monetariorum in exceſſus refundere, nullo notato, minùs pro-

bato. Sententiam exhibet Securis: *Conradus . . . . . sanctæ Coloniensis ecclesiæ archiepiscopus . . . Sciant tam posteri, quàm præsentes, quod nos, cum à monetariis Colon. qui* huyßgenossen *nuncupantur, multiplices requireremus excessus, ipsi prudenter sententiæ calculum prævenientes, se & quidquid juris habebant . . . . in officio, quod vulgariter dicitur* Huyßgenoßschafft, *seu custodia monetæ . . . . potestati nostræ simpliciter, & de plano submiserunt, & expressè promiserunt, quod quidquid super præmissis ordinaverimus, statuerimus, seu sententiaverimus absque contradictione qualibet inviolabiliter observabunt. Et ad majorem certitudinem omnia privilegia & munimenta . . . . in manus nostras publicè resignârunt . . . . . . His ergò omnibus solenniter expletis . . . . . eorum privilegia . . . . nullius momenti invenimus multiplici ratione, quæ si essent omni exceptione majora, eis multipliciter abutendo, monetariorum officio seu* huyßgenoßschafft *penitus se reddiderunt indignos . . . Quare . . . omnes monetarios, qui vulgariter* huyßgenoßen *dicuntur, propter eorum manifestos excessus à monetariorum officio, quod* huyßgenoß-

schafft *dicitur, & monetæ custodia amovemus, nec non magistros monetæ, & eum, qui dicitur Prûvere ab eorum officiis similiter amovemus, & feuda quæ habebant ratione dictæ monetæ abjudicamus, singulis & universis, Nobis & successoribus nostris jus monetarios, seu* huyßgenoßen *instituendi, nec non, cum excesserint, removendi in perpetuum reservantes .... Actum ... nono Kalend. Aprilis Anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo octavo. SECURIS N. LXXI.*

§. L. Ubiopolis ab ortu pollet summo imperio, summa potestate in suos principes, primi, secundi, & tertii ordinis, pollet summo in plebem, centenos ex plebe comites. Colonia Ubio-Agrippinensis ab Agrippinæ patrocinio eodem imperio, eadem potestate gratiosa, gratiosa veteribus Francis, ab hac ripa sedentibus, & Carolingis clavum tenentibus, in comites, principum succedaneos, in succedaneos plebis & centenorum comitum scabinos. Ubiopolis, Colonia Ubio-Agrippinensis, à periodo Ottonis I. Imp. â periodo arrogationis ex A. DCCCCXXXVI. imperium summo minus, summâ minorem

po-

poteſtatem tenet in rectores, judices, magiſtros civium, in burggrauium, comites, advocatos, ſcabinos, & univerſos cives Colonienſes. Tenet poteſtatem ſumma minorem, ſummo minus imperium, in monetarios, quà cives, à Concilio lectos, auctoritate ſummâ minori monetantes, ab Urbe habentes monetariam. Quo titulo Conradus imperio, poteſtate, à nullo anteceſſorum ſibi arrogatâ, in monetarios, ab Urbe monetandi curâ & numiſmatis cuſtodiâ donatos, uſurpavit? Titulo indignationis, ex devalvatione denariorum epiſcopalium, monetariis accurantibus elicitâ, conceptæ, obtentu tædii, ex laudo Hugonis & Alberti, monetariis urgentibus provocato, extorti.

§. LI. EXCESSUS monetariorum, & abuſus privilegii monetandi ſententiam Conrado expreſſerunt. SENTENTIAM inſanabili nullitate infectam, ſinè imperio, ſinè poteſtate, jus in monetarios dicendi, protruſam. Exercitium monetandi Ubio-Agrippinenſe non eſt à Conrado, eſt ab Urbe. Poteſtatem deſtituendi (niſi aliam cauſam conſervativam ſupponas) pendere à poteſtate inſtituendi trivialis juris eſt.

Conradus monetarios amovet ab officio & monetæ custodia, nullius nomine expresso, amovet ob multiplices excessus, nullo manifestato, amovet contra præscriptas in criminalibus & fiscalibus regulas. MONETARII Conrado simpliciter & de plano se & quidquid juris habebant submiserunt. SI SENTENTIA verum dicat, potestati Conradinæ exoticæ injuriâ se, exercitium monetandi ex concessione Urbis precarium nulliter substravêre. Resignaverint instrumenta de monetandi exercitio in manus Conradi, non resignabilia nisi in manus Urbis, unde promanârunt. CONRADUS privilegia monetariorum invenit nullius momenti multiplici ratione. NE VEL ULLAM aperit. Nulla ullius excessûs ratio reperibilis est, monetarios privilegio indignos declarandi, Monetarii monetariam meruerunt, monetam puram custodiendo, accurando devalvationem numi XL. Conradini, à liga Urbis desciscentis, solicitando laudum Hugonis & Alberti. Si monetarii exercitium monetandi in feudum habebant à Conrado, ubi investitura episcopalis, ubi reversales vasallorum? Conradus in imperium, in potestatem urbicam monetandi summâ minorem involat; *jus* mone-

monetarios inſtituendi, amovendi, ſibi arrogando. CONSECTARIUM: Poteſtas monetandi intra mœnia, inſtituendi domûs monetalis conſortes, magiſtros monetæ, cenſores, penès ſolam Urbem eſt, eſt poteſtas deſtituendi. Epiſcopus monetam in Urbe dativam duobus duntaxat in caſibus cudit, cudit in pago Rilenſi extra muros novos, fortè extra burgibannum. Nullum monetariæ Ubio-Agrippinenſis miniſterialem inſtituit, nullum deſtituit.

§. LII. Monetariis injuriâ exercitio monetandi exutis, ¦ Conradus quoque A. MCCLIX. decimo quinto Kalend. Maji (XVII. Aprilis) ſcabinos è ſedibus ſcabinalibus ejicit, duodecim apprehendit, incarcerat, connivendo elapſos.

Do die huysgenoſen woren intſat,
do intſatte hie die ſcheffen van der ſtat,
ind nam ir wapen, ind ir ſwert,
wo ein goit man ſich mit erwert,
ſyne lüde der beſter zwolve veingen
die ander wenich dar entgeingen,
ſy worden ſnel ind gereit
in her Gerartz des greuen huys geleit,

da lagen sy je zwene tage
hoirt ein jemerliche sage
weder den wever her Geirlaich
ind Willem van der huntzgassen sprach
ind der vischer her Herman,
ind Everhart van Burneheym nochtan,
Busschoff here laist uch geraden,
doit dese sleiffen ind braden,
stillich die andere spraichen ind reiden
her Busschoff here doit sy seiden,
off erdrenckt, ind sent so over see
so en hindert uch, noch uns neit me,
ouch wat eman da gesaichte
der busschoff manchis deinstes daichte
den sy eme davur hatten gedain,
ind keis so stillichlichen intgain.

CHRONICON fol. CCIV. pag. II.

§. LIII. Sententiam nobis communicat Securis N. XXIX.

Conradus . . . . Coloniensis ecclesiæ Archiepiscopus . . . . universis literam hanc visuris cognoscere veritatem . . . . Quod magistri civium, qui pro tempore fuerunt in Colonia & scabini contra proprium juramentum, temerè venientes, quosdam ex iis

bonis

bonis suis spoliantes, alios captivantes, tam diu mancipatos vinculis detinebant, quousque voluntati suæ extitit satisfactum, & ne super his moverent querimoniam, vel facerent imposterum mentionem, juramento & aliis diversis pœnis & conditionibus prædictis, captivatos nequiter astrinxerunt, præterea eidem magistri & scabini hujusmodi præsumptionibus non contenti, abusum multiplicem in vendendis & emendis quibuslibet, & maximè alimentorum rebus inducere propter quæstum suæ avaritiæ singularem, insontes pro suo libitu condemnare, sontes verò lucri vel pretii interventione salvare, justitiam pervertere, juvenes infra annos existentes discretionis ad officium scabinatus assumere, quosdam mediante pecunia eligere, & ad quæcunque illicita manus extendere, propriæ salutis & famæ immemores, præsumpserunt. De quibus omnibus existentibus adeò manifestis, quod ipsi magistri civium & scabini, personaliter eâ vice in judicio constituti, per nullas se poterant defensiones ullatenus excusare, petebant instanter consules, fraternitates, populus communitatis & generaliter tota universitas civium prædictorum, ut eis justitiam de præ-

missis debitam facere dignaremur. Nos itaque deliberatione cum nostris prioribus, & aliis ecclesiæ nostræ fidelibus habita diligenti, & attendentes, quod respublica civitatis in talium manibus iniquorum magistratuum deperire deberet omninò, si diutiùs sustineretur ipsorum dominium, & quod pauperes plebeii, immò generaliter, qui communitas appellantur, redigerentur ad nihilum per tantarum injurias pressurarum, Ludovico filio Theodorici de Mullengassen, hac vice magistro civium existenti, officium magistratûs & omnibus scabinis, solo Brunone condicto Crantz excepto, qui se bene habuisse in scabinali officio est compertus, quorum nomina in præsenti tenore sententiæ duximus annotanda, Theodorico videlicet Sapienti, Joanni de Lindtgassen, Ludovico de Mullengassen, Hermanno Comiti, Theodorico Gyr, Henrico de Mullengassen, Theodorico Grin, Gerhardo Scherfgen, Gerhardo de Lindtgassen, Matthiæ de Oberstoltz, Joanni de Porta, Rygwino Grin, Gerhardo Gyr, Hermanno & Ludovico filiis Teodorici Sapientis & Danieli Oberstoltz officium scabinatûs propter excessuum evidentiam prædictorum, quibus reddiderunt se inha-

inhabiles, & indignos, per sententiam diffinitivam abjudicamus, ipsisque officiis eosdem sententiando privamus . . . . . In cujus rei testimonium & munimentum perpetuæ firmitatis præsentem literam sigillo nostro, nostrique Capituli, nec non civitatis Coloniensis sigillis duximus muniendam. Testes aderant . . . . in quorum omnium multitudine & audientia interrogari in palam fecimus & inquiri, si omnes in hanc sententiam consentirent . . . . . . & omnes vociferatione apertissimâ responderunt, quod ipsam sententiam approbarent . . . . Actum & pronunciatum Coloniæ in palatio nostro quinto decimo Calendas Maji Anno Domini millessimo ducentesimo quinquagesimo nono.

§. LIV. Sententia, ob incompetentiam imperii episcopalis profani in scabinatum, vana & nulla. Concilia veteris Germaniæ funguntur imperio in plebem, in centenos ex plebe comites, in illam per oppida, in hos per pagos, vicosque in realibus judices. Plebis per oppida, in realibus judicis, & centenorum comitum per pagos & vicos suâ epochâ reperimus scabinos succedaneos. Imperio in plebem,

in

in centenos comites, in fcabinos fuccedaneos, concilia veteris Germaniæ unquam cecidiffe, nemo nobis folidè oftenderit. Oppidum Ubiorum, non minima veteris Germaniæ portio, imperio in plebem, in centenos comites, in fuccedaneos fcabinos, gloriofum, fibi de fumma poteftate gratulatur ufque ad Ottonis I. regis-Imperatoris thronum, ad Sæculi X. annum XXXVI, à fequiori tempore, à tempore arrogationis Ottonianæ, ex Sæculi X. A. XXXVI. poteftate fumma minori in hunc diem fuperbum. Quid de imperio epifcopali profano in plebem Ubiorum, in Ubio-Agrippinenfem, in centenos comites, in fuccedaneos fuâ periodo fcabinos, fentiendum? Veteribus Ubiis antè, & poft C. N. Ubio-Agrippinenfibus in Oppido imperantibus, Romanis, veteribus Francis, Carolingis ab hac ripa fedentibus, epifcopale profanum imperium nulla hiftoria, nulla diplomatica nos docet. Bruno I. frater Ottonis I. Regis-Imperatoris, Colonienfium, Ubio-Agrippinenfium epifcopus, nullum imperium in noftrum fcabinatum fibi arrogare præfumpfit. Dicitur Ottonis indulgentiâ per Lotharingiam ducis officium

geffiffe.

gessisse. *JUSTITIA in conclus. resol.* §. *XXI.* de imperio profano episcopali in scabinatum nullum nobis apparet vestigium, nullum de imperio successorum, Volmari, S. Geronis, nec Warini, neque Evergeri, episcoporum. Warino sedente narratur Otto III. Romanorum rex episcopatui omnes cujuscunque negotiationis utilitates addixisse, addixisse imperium. Demonstrat *SERVITUS JURIS PUBL. Dissert. histor.* §. *VI.* Cartam esse oppidò suspectam, suspectam cartam Ottonis III. ad S. Heribertum episcopum Româ datam. *SERVIT. JUR. PUBL.* §, *XII.* S. Heriberti successores Piligrimus, Hermannus II. S. Anno II. nullum sibi asserunt imperium in scabinatum, Lamberto Schafnaburgensi, & Reginhardo Sigebergensi de potestate spirituali tantùm loquentibus. *SERVIT. JURIS PUBL.* §. *XIII.* Successores S. Annonis II. Hildolphus, Sigewinus, Hermannus III. Fridericus I. Bruno II. Hugo, Arnoldus I. Arnoldus II. Fridericus II. Reinaldus de Dassele (Sæculo ferè sederunt) nullo imperio in scabinatum potiuntur. Sit per momentum successorem Reinoldi Philippum Heinsbergium contra

SER-

SERVITUTIS JURIS PUBLICI dissert. nostram histor. §. *XIV.* mœnia Urbis ædificâsse, inde nulla nobis apparet sequela ad imperium episcopale profanum in scabinatum. Philippi successores B. Bruno III. Adolphus, Bruno IV. Theodoricus ab Heinsberg, S. Engelbertus I. Henricus I. à Mullenarck immediatus antecessor Conradi nullum imperium profanum in scabinatum vindicârunt. *CONSECTARIUM?* Attentatum Conradi episcopale imperium profanum in scabinatum Ubio-Agrippinensem contra potestatem Urbis summam ante Sæculi X. A. XXXVI. post contra summâ minorem, nullâ episcoporum antecessorum usurpatione apparente.

§. LV. *SENTENTIA* provocat ad laudum *SECURIS N. LXXVII.* editum, disponens: *Verum quidem est, quod summa potestatis & rerum tam in spiritualibus, quàm in temporalibus est domini Archiepiscopi, sunt tamen tam in spiritualibus, quàm in temporalibus sub ipso, & ab ipso judices jurisdictionem habentes & officiati, qui dicuntur magistri civium.* Ecce imperium episcopale profanum in magistros civium, judices,

judices, in judices ſcabinos. *DATA GRATIS* & per momentum laudi legalitate, mox diſcutiendâ, arbitri produnt ſuum principium in ipſo laudo §. *item ad hoc, quod aliquis civis &c. Dicimus:* quod in omnibus ſpiritualia ſint ſæcularibus anteponenda, depromptum ex Extrav. Bonifacii VIII. *Extrav. UNAM SANCTAM I. inter communes de majorit. & obedientia:* oportet temporalem auctoritatem ſpirituali ſubjici poteſtati. . . . Si deviat terrena poteſtas judicabitur à poteſtate ſpirituali. Extravagans revocata per Extrav. Clementis V. *per Extrav. Meruit II. de privilegiis inter communes* referente *CAROLO DE MEAN ad jus Leodienſe obſ. DXCIV. n.* 3. Si Extrav. *MERUIT* non pertineat ad Germaniam, ſaltem ſtandum eſt doctrinæ *DIDACI COVARRUVIÆ ad Cap. Peccatum de R. J. in 6. p. II.* §. *IX. n. 5. vers. Tertiò &c.* Poteſtatem principum temporalem ſpirituali miniſtrare, & exercendam eſſe pro Eccleſia, valente eâ uti, quoties neceſſaria ſit, aut utilis ſpiritualis poteſtatis exercitio. Standum concluſioni *AUGUSTINI BARBOSÆ ad ad Extrav. Unam Sanctam Eccleſiam inter communes de majorit. & obed. n.* 2. Po-

teſta-

teſtatem eccleſiaſticam procedere, quando id expediêrit ad eccleſiæ defenſionem & ad bonum ſpirituale, ad finem eccleſiaſticæ poteſtatis aſſequendum. Non videmus ſententiam Conradi, ſcabinos ſedibus moventem, miniſtrare poteſtati epiſcopali ſpirituali, non videmus ſervire eccleſiæ pro poteſtatis ſpiritualis exercitio, ſervire ad defenſionem, ad bonum, ad finem eccleſiæ obtinendum.

§. LVI. Sententia Conradi contra ſcabinatum ex his nulla eſt ob poteſtatis profanæ indebitæ uſurpationem, attentata contra Urbis imperium ſummo minus, aliis inſuper nævis vitiata. FACTA in magiſtros civium & ſcabinos conjecta, ſunt, Conrado narrante, ita manifeſta, ut eâ vice perſonaliter in judicio conſtituti per nullas ſe potuerint defenſiones ullatenus excuſare. FALSA Conradi narrata. Monetarii A. MCCLVIII. nono Kalend. Aprilis (XXIV. Martii) officiis moventur. §. XLIX. Monetariis motis, è ſedibus ſcabinalibus ejiciuntur ſcabini, Godefrido Hagenio utrumque factum combinante, nullum intermedium exprimente. Non eſt veroſimile,

hiſtoriâ

historiâ Godefridi ſtante, ſcabinos Anno MCCLIX. decimo quinto Kal. Maji. (XVII. Aprilis) priùs è ſedibus pulſos. Proximius eſt veritati, à Conrado in A. MCCLVIII. ſicut monetarios, ità ſcabinos officiis privatos, paucis evadentibus, in carceres compactos, connivendo elapſos. Hac veritate ex hiſtoria Godefridi oſtensâ, verum eſſe non poteſt, magiſtros civium, & ſcabinos A. MCCLIX. decimo quinto Kalend. Maji fuiſſe perſonaliter in judicio conſtitutos, utpote in A. MCCLVIII. corporaliter apprehenſos, in carcerem miſſos, aut Urbe elapſos. Verum eſſe nequit, eos ad cauſam dicendam vocatos, inquiſitos, delicta confeſſos, aut per teſtes convictos, nullo protocollo exhibito, nullis teſtibus productis, nullo documento, nullâ probatione, apparente. Fruſtra ſententia provocat ad factorum evidentiam. Manifeſta citra dubium fingebantur à textoribus, per epiſcopum concitatis, fingebantur à fæce plebis, contra magiſterium civium, contra ſcabinatum conjuratæ. Convincit nos clauſula finalis ſententiæ: *Omnes unâ vociferatione apertiſſimâ reſponderunt, quod ipſam ſententiam approbarent.* Vociferatio non cadit in moratos cives, propria eſt conci-

tatis textoribus, propria fæci plebis conspirantis. PETEBANT instanter consules, fraternitates, populus communitatis & generaliter tota universitas civium. CONSULES petebant à Conrado ope textorum & plebis intrusi. Petebant fraternitates contra magistros civium, & scabinos, eosque consules, conspirantes, à Conrado concitatæ. Petebat populus, ex fraternitatibus conjuratis, ex plebis fæce concretus. Petebat generaliter tota universitas SCILICET, magistris civium, scabinis, consulibus, aut in condemnationem rerum lapsis, aut incarceratis, aut ex Urbe proscriptis.

§. LVII. Divortium fecimus §. LV. à textu historico Godefridi Hagenii, demonstravimus ad historiam supplendam, incompetentiam imperii episcopalis profani in Urbe, perstricto articulo Laudi de summa episcopi potestate in temporalibus, hic persequimur arbitrorum positiones, de se etiam legales & rationabiles, ob potestatis episcopalis profanæ indebitum, nullas & irritas. Sunt legibus conformes & rationabiles Laudi articuli: De minorennibus, illegitimè natis, nisi legitimatis, de crimi-

nosis,

nosis, in scabinos non eligendis. De scabinis non eligendis pretio, nec pacto. De scabino obligato ad se judicem exhibendum. Sententia in causis minutis non suspendenda. Non judicando de rebus & personis ad forum ecclesiasticum pertinentibus. Vicariis judicibus, sub præsidio burggravii & advocati, per sententiam scabinorum amovendis. Dilationibus coram episcopo non quærendis. De nominante in casu delicti innocentem puniendo secundùm sententiam scabinorum. Compositione causæ cum judice & actore approbanda, salvo scabinorum jure. Non eligendis scabinis nisi ad sedes vacantes. Non revocandis sententiis scabinorum pretio. Ut minor pars scabinorum majorem sequatur. De judicibus primæ instantiæ non judicaturis in secunda. Fastu in conviviis scabinalibus abolendo. Delicto judicando à valente punire. Magistris civium nec prece, nec pretio; neque affectu sanguinis aut affinitatis eligendis, eligendis reip. utilibus. Idem de aliis officialibus. De eligendis magistris fraternitatum ad compescendos insolentes. Monopolio tollendo. Debitore incarcerato, per sententiam scabinorum assignando creditori post tem-

pus statutum. Hominibus episcopi per cives arrestabilibus & convenibilibus judicio reali coram judicibus burggravii & advocati. Non defendendis injustis. Servandis terminis stapulæ. Servanda integritate pacis. Restituendis spoliis per spoliatores. Tenendis promissis episcopalibus. Teloniis indebitis non exigendis. Et siqui id genus sunt alii. DICIMUS hos articulos arbitrorum ex legibus communibus, neutiquam ex laudo, utpote nullo, Urbem & scabinatum obligare. Concludimus nullitatem laudi ex nullitate mandati ad compromittendum. Nullus ex octo mandatariis mandatum recepit. PRIMUS Hermannus magister civium tempestate mortuus §. XXXII. SECUNDUS Petrus Judæus Ariopolin in captivitatem abstractus. §. EOD. TERTIUS Hermannus Comes in personæ & rerum suarum condemnationem incidit. QUARTUS Gerardus Scherfgen à Conrado ejicitur è sede scabinali. §. XXXIII. QUINTUM Wilhelmum ab Aduct judicamus Ariopoli sedisse captum §. EOD. SEXTUM Godefridum Hardefaust Conradus recenset inter cives proscriptos. §. XXXIII. SEPTIMUS Gerardus Over-

stoltz

ſtoltz & OCTAVUS Wernerus ab Horreo, Ariopoli incarcerati. §. XXXII. Ecce à nullo mandatariorum mandatum receptum.

§. LVIII. Ex nullitate mandati fluit nullitas compromiſſi, ab octo mandatariis, (ùt falsò narratur SECURIS NUMERO LXXVI.) juramento firmati. Finguntur judices (magiſtri civium) compromiſiſſe. Anno MCCLVII. magiſtri civium erant Hermannus mandatarius, & Ludovicus à Mullengaſſen. De fatis Hermanni non conſtat ex hiſtoria. De Ludovico è magiſterio civium expulſo teſtis eſt §. XXXV. Finguntur compromiſiſſe ſcabini. §. EOD. recenſiti, Theodoricus Sapiens, Joannes de Lindgaſſen, Ludovicus de Mollengaſſen, HERMANNUS COMES, Theodoricus Gyr, Henricus de Mullengaſſen, Theodoricus Grin, GERARDUS SCHERFGEN, Gerhardus de Lindgaſſen MATTHIAS OVERSTOLTZ, Joannes de Porta, Rygwinus Grin, Gerhardus Gyr, Hermannus & Ludovicus filii Theodorici Sapientis, & Daniel Overſtoltz è ſedibus ſcabinalibus per Conradum pulſi. Finguntur compromiſiſſe cives univerſi, plu-

rimi profugi, è fuga retracti, proscripti, in carceres detrusi, *cæteri* textores, Conrado homagiales, cum plebis fæce. §. XXXVI. Hermannus Comes, scabinatu motus, ob repudiatum mandatum, ob refutatum compromissum, in rerum & personæ condemnationem incidit. §. XXIX. Matthias Overstoltz ob rejectum mandatum, ob compromissum, munere scabinali exuitur. §. XXXVI. Ob rejectionem mandati, reprobationem compromissi, Henricus Rufus de S. Pantaleone, Joannes de Niderich, Joannes de Lindgassen, Fridericus Schachten, Henricus Hartfaust, Gerhardus Byrtelm, Hildegerus Buckelem, Godefridus Hartfaust, Gotscalcus filius Waldaveri, Gotscalcus de Wipperfürde, Gotscalcus Kleingedanck, Theodoricus Sapiens, Henricus de Mullengassen, Godefridus Kleingedanck, Theodoricus Gryn, Wernerus Unckelen, Bruno dictus Coven, & Hermannus frater ejus, Gerhardus de Lindgassen, Hermannus de novo foro, Simon frater ejus, Theodoricus Ratzen, Bruno de Rosse, Alexander frater ejus, Alexander dictus Judæus, Constantinus filius Walcelini, Daniel dictus Judæus, & alii. Gotscalcus Vetschalden,

Hen-

Henricus dictus de Hame, Gerhardus dictus Buckelm. Item quidam armis accincti in captivitatis vincula missi, §. XXXVI. Quis sensatus his in circumstantiis auderet dicere, Judices, scabinos & universos cives in arbitros compromisisse, nisi conjuratos textores cum plebis fæce universos cives cupiat prædicare.

§. LIX. Ob mandati refutationem, ob compromissi repudiationem, à judicibus, scabinis, optimatibus factam, collabuntur laudi articuli, de se licet legales, & rationabiles, à potiori ruunt illegales, libertatibus & observantiæ Urbis contrarii. De imperio episcopali profano in Urbe. De judicibus burggravii & advocati (vicecomite, sculteto) per episcopum amovendis. De scabinis, in eligendo negligentibus, per episcopum ad electionem compellendis, De magistris civium jurantibus observantiam definitionum episcopalium in profanis. De carcere episcopali profano in Urbe. De usuris, perjuriis, adulteriis ad pœnas profanas per episcopum condemnandis. De novis statutis episcopo requisito condendis. De fœderibus contra episcopum non pangendis. De recursu

fraternitatum & popularium in profanis ad episcopum. De collectis & reditibus recipiendis, & computandis. De falsis denariis reprobandis ab episcopo. De querela contra magistros civium in profanis ad episcopum deferenda. De numero officialium in parochiis non augendo. De non eligendis magistris civium pretio. De clericis vinariis in immunitatibus non prohibendis. De abusu viarum publicarum. De cognitione: an caussa sit ecclesiastica episcopo data. De inquisitione & judicio episcopi contra excessus civium. De creditore centum marcarum in domibus parochiarum non valente agere ad quinque & quinque. De episcopo quà summo judice & domino Urbis conductum & treugas dante. De moneta, ab episcopi nunciis custodienda. De argento solis campsoribus episcopalibus vendendo. De judæis ad Cameram episcopalem pertinentibus. De quæstione circa munitiones non erigendas non pertinente ad cives. De non statuendo per Urbem quidquam circa pretia victualium. Et siquæ sunt alia.

§. LX.

§. LX. Nullum eſt epiſcopi profanum imperium in Urbe per §. LV. nullus imperii effectus. Nullus amovendi judices Burggravii, judices Comitum inferioris Regionis, Aquilini, vice-comites, nullus amovendi judices Advocati, Abbatis Pantaleonitici, præpoſiti Severiniani, ſcultetos. Nullus compellendi ſcabinos in eligendo negligentes ad electionem. Nullus cogendi magiſtros civium ad obſervantiam definitionum epiſcopalium profanarum. Nullus carceris profani in Urbe. Epiſcopus non infligit pœnas temporales adulteris, uſurariis, perjuris. Non influit in nova Urbis ſtatuta. Non prohibet jure fœdera contra eccleſiam, poteſtate ſuâ abutentem. Fraternitates, & populares injuriâ recurrunt in profanis ad epiſcopum. Non ſtant ſub epiſcopi poteſtate collectæ & reditus Urbis. Non ſtant denarii Ubio-Agrippinenſes. Non ſtant magiſtri civium. Nullo jure epiſcopus vetat augere numerum officialium. Electiones magiſtrorum civium pretio prohibet lex communis, ab Urbe ſequenda. Clericos vinarios, in immunitatibus etiam, perſtringunt ſacri Canones, per Urbem exequibiles. Cura viarum publicarum pertinet

ad Urbem. Quæstio: an causa sit ecclesiastica? per arbitros eligendos est discutienda. Excessus civium profani non subjacent inquisitioni episcopali, nec judicio. Lex repellens creditorem ad centum ab agendo in quinque & quinque civilis est, episcopo per Urbem indebita. Episcopo, ùt non summo judici, ùt non domino Urbis, non debentur treugæ, non debetur conductus. Moneta Ubio-Agrippinensis non est episcopi, non est custodia. Emptio argenti, solis campsoribus episcopi addicta, monopolium est, commercia turbans. Judæi conductu Urbis fruebantur. Urbs pertinet ad cives, pertinet securitas publica, pertinet cura avertendi munitiones exteras. Pretia victualium figere Policites est, Urbi incumbentis.

§. LXI. Imperium Ubiorum, imperium Ubio-Agrippinense, profanum ex statu veteris Germaniæ ante C. N. ante episcoporum ortum, dimanans, secutis ævis continuatum, non videmus ab ullo episcopo per X. sæcula, & quod excurrit, infestatum, non reperimus ab ullo Conradi successore vindicatum. Concilium Ubiorum, Ubio-Agrippinense, insignis Ger-

Germaniæ antiquæ portio, imperabat ſuis principibus, principibus ordinis PRIMI, Concilii præſidibus, SECUNDI præſidibus plebis, TERTII centenorum comitum ex plebe. Imperabat plebi, & centenis comitibus. Imperabat imperio perſonali & reali, imperio mixto & mero. Imperat ſuis periodis, judicibus, rectoribus, magiſtris civium, ſuccedaneis principum PRIMI ordinis, imperat comitibus (hic & nunc à burgo burggraviis) principum SECUNDI per oppida, per civitates, TERTII per pagos, vicosque ſedes tenentibus. Imperat ſcabinis munere plebis per oppida, munere centenorum comitum per pagos, & vicos fungentibus. Nullo epiſcopo imperium vindicante. Veteris Germaniæ principes PRIMI ordinis eliguntur à Conciliis, eliguntur SECUNDI & TERTII. Principatus SECUNDI & TERTII ordinis, burggraviatus, comitatus, tolerante Urbe, paulatim fiunt hæreditarii, manente vinculo civico, ſtante juramento ejurato Civitati. Scabini per Urbem veterem, per novam, per comitatus inferioris regionis, & aquilinum, per pagos, Pantaleoniticum, & Severinianum, per pagos Gereoniticum & lapidis

Aqui-

Aquilini, à ſcabinatibus eliguntur (de alto ſcabinatu teſtis eſt Conradus epiſcopus §. *Diſſert. XI.* de aliis plena ſuis ſunt protocolla) eliguntur Concilii indulgentia cives & ſubditi. Quo juris colore epiſcopus judices burggravii, comitum, vicecomites, Abbatis S. Pantaleonis, præpoſiti S. Severini & advocati ſcultetos, haberet ſub ſuo imperio profano? Nullo influxu epiſcopali in burggraviatum, in comitatus, in advocatias, in præſidium abbatis, præſidium præpoſiti, in nullum ſcabinatum apparente. Quâ arrogantiâ coget Urbem & magiſterium civium ad obſervantiam definitionum epiſcopalium profanarum, Urbe per S. Cæſarèam Majeſtatem imperio ſummo minori gratiosâ. Recolimus noſtram concluſionem: Epiſcopus nullum habet profanum imperium in Burggravium, in Comites, nullum in Advocatos, nullum in præſidia Abbatis, nec Præpoſituræ, nullum in ſcabinatus, multo minùs in magiſterium civium, in Urbem.

§. LXII. De reliquis laudi articulis ità eſt habendum: Carcer profanus eſt Urbis. Anno MCCCXXI. Urbs incarcerat Joannem Pap. *Ego Pap filius Godefridi*

defridi Schaphusen notum facio . . . . . quod unà cum prædicto Godefrido . . . de captivitate mea . . . . Urvedam feci. CODEX *Diplomat.* §. *LXXIV.* ANNO MCCCLXX. Urbs in carcerem compingit Goddardum à Wevelchhoven Capellarium episcopi. Ich Goddart van Wevelckhoven Keppeler ind Canonich in deme Doveme zu Coelen doyn kunt, ... dat, want . . . die burgermeister, der rait, ind die burger . . der Statt van Cölne mich loß, ledig, ind quytt gelaissen havent uß dem gevencknüß . . . . so bedancken . . . ich mich des sonderlichen . . . . ind bekennen . . . . dat ich . . . . enne . . . . guede urvede gedain. *CODEX DIPLOMAT.* §. *XCIX.* ANNO MCCCXCVI. Remboldus Scherfgen, alti scabinus incarceratur. *COD. DIPLOMAT.* §. *CX.* ANNO MCCCCXXIII. Wernerus Overstoltz vice-comes. *COD. DIPLOMAT.* §. *CLII.* Hachta, potiùs Hasta, non est carcer episcopi. *ADVOCAT. Dissertat. histor.* §. *IV. & V.* Episcopalis potestas est merè spiritualis, abutens jurisdictione profana in Urbe. *SENTENTIA CAMERÆ IMP. II. ex A. MDCCXLIX. art. IV.* Nulliter infligit

fligit pœnas pecuniarias judicio violentiarum per *SENTENTIAM CAMERÆ IV.* *ex eod. A. art. II.* Nulliter adulteris, usurariis, perjuris. Episcopus ne minimum quidem influxum habet in Urbis statuta, leges, ordinationes. Sub imperio Friderici I. Imp. A. MCLIX. Rectores, judices, & totus populus Coloniæ statuunt, ne ullus magister aut officialis mutetur per decem annos. *CODEX Diplomat.* §. *III.* sinè ullo episcopali concursu. Fridericus II. Imp. teste Henrico Coloniensi electo omnes consuetudines scabinorum, civium & civitatis probat. *CODEX DIPLOMAT.* §. *XIV.* ANNO MCCLXXXVI. Syfridus episcopus spondet observantiam jurium, libertatum & bonarum consuetudinum Urbicarum. *CODEX DIPLOMAT.* §. *L.*

§. LXIII. Persequimur insubsistentiam articulorum in laudo. ANNO MCCXXXIX. Urbs pangit fœdus, Conrado armatâ manu assistendi ex libera voluntate, & mera liberalitate. *COD. DIPLOM.* §. *XVII.* ANNO MCCLXIII. Urbs se confœderat contra Engelbertum II. episcopum cum episcopis Leodiensi, Monaste-

nasteriensi, Ultrajectensi, Osnaburgensi, Mindensi, cum duce Limburgensi, cum comitibus Geldriæ Juliæ, Cliviæ, Luxemburgensi, & Marcano. *COD. DIPLOMAT.* §. *XXXVII.* ANNO MCCLXIX. Richardus Rex-Imperator spondet Urbi suppetias contra Engelbertum II. episcopum. *COD. DIPLOMAT.* §. *XL.* ANNO MCCLXXIII. Rudolphus Rex-Imperator confirmat Urbi contributiones, & accisias. *COD. DIPLM.* §. *XLIII.* ANNO MDI. Maximilianus rex mandat civibus & incolis obedientiam, consulibus & concilio, quà legitimis superioribus, exhibendam. *COD. DIPLOM.* §. *CCLXXXII.* Episcopus denarios in Urbe dativos tantùm cudit in duobus casibus, juxta ligam & pondus præscripta, custodiâ penès monetarios Urbis existente. Officiales eliguntur ab Urbe, à Concilio, à scabinis, à fraternitatibus, episcopo non concurrente. *COD. DIPLOMAT.* §. *III.* Lex de eligendis magistris civium sinè pretio non est episcopalis, est communis ab Urbe sequenda. Processus contra clericos vinarios debitus est saluti publicæ civitatis, libertati ecclesiasticæ non nocivus, ligans ecclesiam. Concilii Ubio-Agrippinensis

est

est dominium summo minus Urbis, dominium viarum publicarum, debita cura civibus. ANNO MCCCCXIV. Theodoricus à Moersa episcopus & Urbs compromittunt in arbitros, definituros an causa sit ecclesiastica, an profana. *COD. DIPLOMAT.* §. *CXLIII.* sub auspiciis Jacobi de Croye episcopi Cameracensis Facultati *juris* intra Coloniam A. MDVI. potestate factâ *CONCORD. ex A. MDVI.* §. *II.* Annis MCCXLIX. & MCCLI. Comitibus Adolpho Montensi, & Wilhelmo Juliacensi, Conrado episcopo sedente, Urbs promittit conductum. *COD. DIPLOMAT.* §. *XXV.* ANNO MCCLI. ducem Lotharingiæ conducere spondent cives. *COD. Diplomat.* §. *XXIX.* Præterimus hic conductus Urbis civiles & criminales in *Advocat. Dissert. histor.* §§. *LV. LVI.* ostensos. ANNO MCCCXXXI. ad implorationem Henrici à Virnenburg episcopi Coloniensis Urbs recipit judæos, & conducit. *CODEX Diplomat.* §. *LXXVI.* ANNO MCCCLII. Wilhelmus episcopus Coloniensis cum Urbe partitur bona judæorum, Coloniæ trucidatorum. *COD. DIPLOMAT.* §. *LXXXVIII.* Arti-

culi

culi laudi non notati ob imperii episcopalis profani inexistentiam, ùt nulli, suâ sponte collabuntur.

§. LXIV. Post fata scabinorum amotorum progredimur ad novorum intrusionem.

Da sy gerumden die statt,
worden nuwe scheffen gesat,
nu hoirt vort, ich sal uch numen,
Geirlaich den wever, ind Coinrait Blumen,
Lewe den Vischer, ind Hermanne
den Keilsticher, Monich, ind Johanne,
ouch was ir ein der bruwer bode,
ind Tilman der becker, by Gode,
her Willem van der hundesgassen,
en weirt neit sunde, ich solde it hassen,
dat van Coelne die hilge stat
mit sulchen eselen was besat,
men do an eyme esele eins lewen hut,
hie creirt doch eins esels lut,

do ir schive louffende wart,
ain were ir sulch van esels art,
sy daden maichen pauwin hude,
do in ir dinck ergeinck zo goide,
ind gebeirden vil heirliche,
sy beschatten arm ind riche
me dan davure were sede,
ind deilden dem Busschove mede
als sy ein ordel solden sagen,
sy begondis den Busschoff vragen
wat sy darumb sagen solden,
dat sys bleven in synen hulden,
dat daden sy kurt umb dat,
sy vorten ummer syn intsat,
ind daden, wat der Busschoff wolde,
dat sy beheilden syne holde,
sus verlois Coelne diese hilge stat,
sonder darna scheffen worden intsat,
ire vryheit, ind menche guede seden,
ind hait menchen kummer geleden,
ouch synt sint menche ding gedreven,
die tusent valt besser weren bleven,

so

so myr Got, de mich gevoit,
id is mennich goit man bleven doit,
van ritteren ind van landes heren,
die leven moichten noch myt eren,
weren die gude lude bleven
in Coelne, die us worden verdreven,
wat van goeder art wirt gevoit,
dat blift barmhertzyg ind goit,
want van goeder art geschleichte
en syt neit gerner dan dat reichte,
so wist, dat weder dat neit so suyr
in is, as van arde ein gebuyr,
wan e dat hie upstigende is,
hie is gyr ind valsch, des syt gewys,
Coelne blifstu den bevolen,
du soldes menchen laster dolen,
nachtan dat neit is an dem bein,
der hunt wilt it doch hain allein.

CHRONICON COL. fol. CCIV. p. II.

GLOSSÆ: Seden gewohnheit. gevôit erzogen. Suyr lâstig. gebuyr baur. dolen ausstehen.

§. LXV. Fidem de intrusis novis scabinis nobis facit sententia Conradi *NUMERO SECURIS LXXIX.* edita. *CONRADUS . . . Coloniensis ecclesiæ Archiepiscopus . . . Cum . . . ex parte civium Coloniensium universaliter de Judicibus, seu magistris civium & scabinis querulantium tantus ad aures nostras, & tantæ amaritudinis clamor pervenerit, & querela communis, quod supersedere nequimus, juris necessitate cogente, quin propter ipsorum tam Judicum, quam scabinorum excessus multiplices, manifestos & graves, in judicio nobis propositos publice contra ipsos, & de quibus se per nullas defensiones legitimas poterant excusare, procederemus. Nos ad depositionem ipsorum necessariò oportuerit his diebus venire, & ipsos à suis officiis sententialiter amovere, solo Brunone Crantz excepto . . . . Ecce ne Civitas ipsa Coloniensis defectum judicii & justitiæ propter judicum & scabinorum carentiam diutiùs patiatur . . . . . . Gerhardum de Sandkaulen, Ricolfum Grein, Theodoricum filium Oberstoltz, Henricum de Wassenburgh, Theodoricum de Ponte, Joannem de Rilen, Gerlacum & Conradum fratrem ejus, Waldàverum de Clorenge, Joannem de Roden-*

kir-

kirchen, Bodonem braxatorem, Hermannum Sapientem, Iffridum, Theodoricum Beimwalton, Theodoricum de Kriegmarte, Joannem filium Wigmarum, Leonem de foro piſcium, Henricum Thelonarium, Albertum Hoyr, Everhardum de Bornhaim, Wilhelmum de Hundgaſſen, Henricum de Bergh, & Theodoricum de Bingen ad officium aſſumimus ſcabinatûs cum ipſius univerſitatis conſilio & aſſenſu, ipſosque de dicto officio prout noſtra intereſt, inveſtimus, prænominato Brunone Crantz in ipſo ſcabinali officio permanente .... Actum & datum Coloniæ quinto decimo Calendas Maji Anno Domini Milleſimo ducenteſimo quinquageſimo nono.

§. LXVI. Hæc ſententia oſtendit, verum dicere noſtrum Godefridum Hagenium, Conradum præſumpſiſſe, amotis illegaliter ſcabinis, ſubſtituere textores, piſcatores, braxatores, piſtores, &c. SENTENTIA producit ex familiis ſcabinos, ex Greiniis Ricolfum, ex Overſtoltziis Theodoricum, ex Sapientibus Hermannum, fortaſſis alios non mechanicos. PRODUCIT à Conrado nominatos, inveſtitos, & inſtallatos, de inveſtitura acceptata, de in-

stallatione facta, nulla historia, nullum documentum cantat. Esto investitos esse & installatos ab episcopo. Non sunt investiti, neque installati à Burggravio. Antiquissima & notoria est observantia, cum burggraviatu nata, per Urbem placita, investiri, & installari scabinos à burggravio, in hanc usque horam transcripta. Conradus, sæculo XIII. sedens, non erat burggravius, burggraviatu sæculo XIV. ad ecclesiam devoluto. HODIE commissarii episcopales investituris & installationibus scabinorum intersunt, juramenta recipiunt. INTERSUNT ùt commissarii burggraviales, ùt commissarii comitum, ùt advocatorum, juramenta recipientes, judiciis, scabinatibus, præstita. Non est producibilis investitionis, installationis, actus, in sæculo XIII. per episcopum gestus. In radice vitiosa est Conradi investitio, installatio scabinorum, ex sæculo XIII. per nullum episcoporum antecessorum attentata- Scabinatus in vetustissima est possessione eligendi scabinos. Testem habemus ipsummet Conradum episcopum §. XI. exhibitum. Quâ facti & juris analogiâ Conradus, scabinis illegaliter extrusis, intrusit textores, piscatores, braxatores, pistores, & ex plebis

fæce

fæce ſcabinos, à ſcabinatu non electos? QUA facti fiduciâ epiſcopus elegiſſet ſcabinos, omnibus amotis, Brunone Crantz excepto? RECTE Bruno Crantz non depoſitus jure ſibi elegiſſet conſcabinos, ſtante ſententia interpretum communiſſima: *Univerſitatis jus & nomen conſervatur in uno ſolo, ſi unus ſolus remanſit de univerſitate. Licèt enim univerſitas conſtituatur ex tribus perſonis, ſi tamen deveniat ad unum, licèt unus non ſit univerſitas, jus tamen & nomen univerſitatis conſervatur in illo. NICOLAUS LOSSÆUS de jure univerſ. Part. I. Cap. I. N. 30. & ſeqq. poſt leges allegat. & Doctores.*

§. LXVII. Contemptâ per Conradum hac Doctorum deciſione, debitam putamus Urbi reflexionem ad primorum ſcabinatuum ſtatum ex veteri Germania dimanantem: Plebem per oppida, centenos comites ex plebe per pagos, ex conciliorum gratia munere judicum in realibus functos, ſua epochâ ſcabinos, plebis & centenorum comitum ſuccedaneos, ex beneficio Urbis à ſcabinatibus electivos. Caſum finge extinctorum per mortes, per amotiones ſcabinorum, nihil naturalius videmus, quàm

facultatem redintegrandorum ad concilia, ut electionum fontes, refluere. Debitum ex libertate Urbis proficiscentem refluxum nobis commonstrat Fridericus Imperator ex A. MCCCCLXVII. Wir Friederich von Gottes gnaden Römischer Keyser . . . ob sich begebe, daß der Greve, schulteis, und die scheffen . . . . sich weigerten die gerichte zu besitzen, zu richten, und urteil zu sprechen, oder solches nicht thun dörfften, so sollen burgermeister und rath der statt Cöllen . . . . den gewalt haben . . . aus iren rhatt, oder aus anderen iren erbaren burgeren an der scheffen statt andere Greven schulteis und scheffen . . . zu erwehlen und zu erkießen . . . und gewohnliche aydt von in auffzunehmen, die gericht zu besitzen, und . . . zu richten, urthell zu sprechen . . . in allermaßen ob die alle durch einen Ertzbischoven oder burggrauen zu Cöllen . . . eingesatzt oder geweltigt weren . . . Geben zu der Newerstatt . . . nach Christi geburt vierzehn hundert und im sieben und seßzigsten. L. S. *CODEX DIPLOMAT.* §. *CCV.*

§. LXVIII.

§. LXVIII. Processus Conradinus contra scabinatum multas miserias, cædes, incendia, rapinas, bellum intestinum, carceres, & exilia civium in Urbem invehit. In ecclesia ad albas dominas committitur homicidium.

Die reine Got van hemelrich,
du heisches Got der wonderlich,
want du leis mench ding geschein,
da wonder grois wirt ane gesein.
Nu hoirt, wilch wonder dat geschaich
up eynen hilgen paisch daich
zo wissen vrouwen in der kirchen
sathan began nuwe schande wircken,
want vischer sich do annamen
heirschaffe, ind zo scheffen doyme quamen,
die vleischmenger daichten an iren moit,
sy weren besser, off als goit,
ind daichten ouch hirschaff erkrygen,
sy en wolden neyman wichen, noch swigen,

umb eren overmoit geschaich
in der kirchen ein doitslaich
zo wissen vrouwen, dat manch man saich
up aynen guden paisch daich.

CHRONICON fol. CCV.

§. LXIX. Domus Brunonis Hardevuyst per plebem impetitur, incenditur, diripitur.

Entusschen in, ind den besten van der stat
die gemeinde alzemale umb dat,
in der hilger aventstunde
heren Bruyn Hardevuyst sturmen begonde,
ind wonen eme syn huys aue,
des der goede man was ungewane,
want, wa hievur doitslaich geschaich,
den richen man darumb ane spraich,
neyman en dorste selve richten,
als man da saich van bosen wichten,

die

die sich selve gerichtis ane namen,
die bosen solden sich is ummer schamen,
dat kome up sy dryssig quamen,
ind ein enich man under in gereden,
die in dem sege ave streden
van Mommersloch her Lowich
ein burger wys ind lovelich
reit sy allein durch so mit schalle,
dat sy myt schanden vluwen alle,
do sy die vlucht hadden genomen
heren Bruyns vrunt die da waren komen
als Got selve sy eme zo helpen sande,
syn huys was intsticket myt brande
nachtan so vunden sy darbynnen,
die goit myt rove wolden wynnen
solch droich dat bett, sulch den pot,
dat en leis neit ungewrochen Got,
sulch droich den haich, ind die brantrichten,
dat irme live wart zo leide,

sulch

sulch droich bunt, ind dat gra,
ind leis al ir pant alda,
do sy it van danne solden dragen
sy worden up dem royve erslagen,
durch dat en sal sy neyman clagen.

CHRONICON *fol.* CCV.

GLOSSÆ: Sege sieg. insticket angestochen. royve raub.

§. LXX. Scabini immemores officiorum, in homicidium non inquirunt, tumultum non compescunt. Nocte ingruente, pugnâ quiescente, præfigunt diem concordiæ. Subdolo consilio Conradum accersunt.

Die scheffen zo der zyt
en quamen nirgen an den stryt,
ain do der stryt al was gedain
ind an die nacht begonde gain,
sy quamen ind namen eynen vrede
ind eynen soinlichen daich damede,

da

da en bynnen myt valschem rade
santen sy umb Busschove Coinrait,
dat hie als scheir, als hie vername
ir boitschaff, in zo Coelne queme,
da were geweist bynnen ein stryt.

Scabinorum erat in homicidium inquirere, & homicidæ, pro re nata dictare pœnam, compescere tumultum. VERUM est, Urbis esse, delinquentes apprehendere, primæ inquisitioni substernere, Burggravio tradere, judicio scabinali criminali sistendos. URBS erat magistris civium viduata, & consulibus, optimatibus, aut in carceres raptis, aut fugâ elapsis, aut proscriptis. An Burggravius, ex comitibus Arensbergensibus, tempestati, attentatæ Conradi potestati cesserit (fortissima est præsumptio) nobis neque ex historiographia, neque diplomatica nostra constat. Hoc scimus, ad pessundandum merum Urbis imperium, per Concilium cum scabinatu ad effectum communicatum, appellatum esse Conradum episcopum, appellatum ad inquirendum criminaliter, ad sententiam dicendam, ad pœnam dictandam,

dam, aut ad plebem concitatam fovendam.

GLOSSÆ: vrede fried. soinlich friedlich.

§. LXXI. Episcopus adventans in Urbem compellit cives nudipedes ad deprecationem in Sala faciendam, sontes cum insontibus multâ DC. marcarum puniendo.

Alsbalde der Busschoff dat vernam
vil balde hie zo Coelne in quam,
der yene bleiff in synen holden,
die is myt schatze kunden verschulden,
die ever neit en daden dat,
die verrumden eme die stat,
die sich des strydes neit an en namen,
noch ney an den stryt en quamen,
der Busschoff was in also hult,
hie gaff geliche in allen die schoilt,
ain werent die besten van der stat,
sy en gulden demyn neit umb dat

seis

seis hundert marc bezalen moisten,
van Coelne die edelsten ind die hoisten,
ind darzo besseren alza maile
harvoyse dem Busschove up dem sale,
der gemeinden seiszen erslain,
ind veirzych irre zwey dusent jagen
saich man up eynen paisch daich,
da dese besserunge umb geschaich,
ind vunffzych worden ire gewont
zo der nemelichen stunt,
Got en keirt, ind will et anden
Coelne blift alsus in schanden,
id is gein sonder rait,
det schinet an mencher boser daik,
we solde in rait off urdel geven
die gespoilt hain alle ir leven,
wie solden die Coelne bewaren
die vischere ind beckere woren,
ich mene ir sulch bas wissen sulde
we manich herynck eynen virlinck gulde.

CHRONICON. Col. fol. CCV. pag. II.

Episco-

Episcopus hic imperio Ubio-Agrippinensi iniquè abutitur, censet cives, impares solvendo exilio damnat. Multat innocentes, in pœnam DC. marcarum cum nocentibus condemnando. Nobilissimos & optimates contra humanitatis leges ad deprecationem compellit. Abolet concilium privatum, antiqui regiminis basin. Surrogat textores, piscatores, pistores, braxatores, inaudito in Colonia facto.

GLOSSÆ: hoisten höchsten. sonderrait Concilium privatum. das wol besser.

§. LXXII. Optimates in Urbe reliqui contra quatuor scabinos: Hermannum Piscatorem, Conradum Blumen, Albertum Hoger, & Everhardum Burnheim querelam ad Conradum deferunt. Contestantur cives & exteros contra leges & æquitatem censeri. Juramenta scabinalia violari. Concludentes ad amotionem.

Herna die besten van der stat
claden dem Busschove dat,

dat

dat veir nuwe scheffen weren,
die die stat hulpen interen,
zo unwys beschatten sy richen ind armen
sy en laissen sich neyman erbarmen,
zo Cöllene en maich men neit en bynnen,
der dinge hie en gein begynnen,
id sy van schelden off van slain
sy machen uns des gudes ane,
id sy in veren, id sy in by
men mois it besseren weder sy,
here it is sonde, ind it is schande,
wat volx her in komet van dem lande,
id sy der arme oder der riche
sy brechent eme aff dopperliche
syn goit, als it up der velen were,
dyt richtet uns van in her Busschoff here.
der Busschoff sprach, sal ich sy kennen
off van in richten, men sal sy nennen,
here, wir nennen dir Vischer Herman,
ind Coinrait van der Blumen dan,
dyt synt die, die stat verdumen,
alle die ich uch hie numen

Albrecht Hoyer, ind Everhart
van Burneheym, here myt der vart
sult ir der stede hude richten
van desen offenbaren wichten,
sy en sollen zo reichte neit scheffen bliven,
die men offenbair meyndait syt dryven,
want sy meindedich sint ind versworen
haint sy eren schefendoym verloren,
der Busschoff sprach, ich bidden uch dat ir
desen ovelmoit wilt geven myr,
want ich sy scheffen hain gesat,
so en were mir neit eirlich dat,
dat ich sy alsus leis intsetzen,
ich sal is uch anders wail ergetzen,
here over ho, ind neder, ir sult uns richten
van offenbairen boisen wichten,
da en hilpt neit here urgebeiden,
ire meindait willen wir vur uch bereiden,
dyt herden van Coelne al die geschleichte,
dat der Busschoff in richte na reichte,

sus

ſus luk men ſturme overal,
der Buſſchoff geinck zo gerichte ſitzen up
den ſal,
in der gueder ſente Walburgen dage,
ind hoirte der guder lude clage,
die grois was, ind jemerlich,
der Buſſchoff bat ey vort vur ſich,
dat ſy van der clagen leiſſen,
ſy ſuldens weder in geneiſſen,
here men ſal uns urdel geven
weder ſy, off it koſt unſe leven
men ſal wiſſen, war dat goit ſy komen,
dat ſy der ſtat ruflich ave haint genom-
en,
do der Buſſchoff eins urdels vragen,
dat ſolden de van des aptzhove ſagen
ind geinck ſich uys darup beraden.

CHRONICON fol. CCV. pag. II.

FAMILIÆ hac rebellione durante in Urbe reliquæ implorant epiſcopum ùt judicem, agnoſcendo poteſtatem epiſcopalem

profanam. FAMILIÆ dejectis magistris civium, dejectis judicibus, dejecto concilio privato, quà regiminis Urbici basi, pulsis consulibus, exutis sedibus scabinalibus scabinis, non erant civitas. Si negotium, libertati civicæ contrarium gesserint, nulla in Urbem cadebat obligatio. Judicia Coloniæ hac tempestate cessabant momentaneè. Momentaneè judiciis cassantibus licita est offenso naturalis defensio. Sed quid familiæ contra scabinos, contra torrentem plebis potuissent? Judicia, dicimus, Coloniæ cessabunt momentaneè. Familias premebat necessitas recurrendi ad episcopum viribus potentiorem, implorandi tutelam contra scabinos, injurios civium censores, perjuros, censuum publicorum defraudatores. Imploratio tutelæ in civitate non sua judicem non efficit. An episcopus officio judicis perfunctus est, scabinos libertatis civicæ oppressores tuendo, iniquitatem tolerando, immò approbando? Quis bonus civis injustum adeò episcopum appellâsset judicem.

§. LXXIII. Persequimur Conradi injustitiam. Pendente consultatione cum curia Abbatiali de ferenda sententia, Herman-

mannus Piſcator, intruſus ſcabinus, (epiſcopo utique inſtigante, aut non prohibente, immò ratihabente) excitat, concitat, plebem ad ſcabinis ſuccurrendum contra optimates in Urbe reliquos. Plebe ad partes epiſcopi abeunte, venitur ad arma.

Hoirt, wat die unnütze ſcheffen daden,
Herman der Viſcher roiſſen began.
van irre weigen die gemeinde an,
ir edele gemeinde van der ſtat,
weynende clagen wir uch dat,
dat uns der ſtede kundige heren
willent entliven ind interen,
want wyr myt uch uns hain verbunden,
ind uch hain gehulpen zo allem ſtunden
weder ſy, ind nummer uch en begeven,
als lange als wir immer geleven,
ſait, wilt ir den zo ſtaden ſtain,
die uch in paiſch dage wolden erſlain,
off wilt ir dem Buſchoff ſtain hude by,
ſait ſnel, wat des ure wille ſy.

mein here wilt an urre syden
myt syner hant noch hude stryden
sy reyffen myt groissen schalle,
dem Busschove wolden sy helpen alle,
do die besten van der stat
van der gemeinden erhoirten dat,
den wech benamen sy eme zomale
der Busschoff wapende sich upme sale
sus leiff heim wert arm ind riche,
ind wapenden sich geliche.

CHRONICON Colon. fol. CCVI.

§. LXXIV. Ab injustitiis Conradus delabitur ad mendacia, dolos, ad iniquos carceres. Cives contra datam fidem corporaliter apprehendit, extra muros abstrahendo, in carceres trudendo. Optimatum armatorum pars consederat ad Rhenum, pars ad S. Columbam, Conradus armatis Rhenanis mentiendo persuadet, Columbanos ad suas partes transiisse, hoc dolo ad Salam tractis. Rhenani hac veritate intellectâ mittunt viginti ad Salam.

Epi-

Episcopus viginti ex his & illis corporaliter apprehendit, Lechniaci Godesbergæ, & Ariopoli incarcerando.

Der Busschoff eyne behendicheit daichte,
die hie dem proiste zo reichte saichte
van sente Gereoin syme neven,
verstant, wilchen rait ich dir geven
nym myt dir van Vitenkoven Herman,
ind Peter van dem Cranen dan,
ind ryt van den besten zo der stat,
myt gueden truwen rait in dat,
dat sy myr coinlich in hant gain.
als die van sent Columben haint gedain,
weren sy en gein die des gestaide,
dat man in an live off an goede schade,
want die gemeinde is van der seden,
dat hude ir dreyssich myt in streden,
sy vluwen, als leiff als ir myr syt,
des laist uns bliven sonder stryt.
des voeren hyn dese dry
zo der ryngassen reden sy,

sy vunden menchen wereichtigen man,
die van Vitekoven sprechen began,
doit noch hude unsen rait ir heren,
sus reden sy zo sent Columben
ind verleiden da die dummen,
sy spraichen weder sy, dat die heren
van ryngassen in hant gegangen weren,
dat sy ir dink wyslichen an feingen
ind myt in vur den Busschoff geingen,
men sulde sy anders verdryven
beyde an gude ind an liven,
doit unsen rait, ir blift in eren,
geit snel myt zo unsen heren,
wir haint so versprochen weder in,
hei in sal uch schaden me noch myn,
vort komt up unse sicherheit.
ind wist, dat men uch neit en deit,
sus geingen sy myt in zome sale
ind beiden des Busschoffs alzemail,
zo richtz reden die dry weder
zo irme heren in ryngassen weder,

ir

ir boden myt in weder quamen,
van den sy die wairheit vernamen,
dat sy van sent Columben weren
in haint gegangen na irme heren,
hoirt wie sy do ir dinck ane veingen,
zweilff koren sy uys, die myt in geingen
in gewalt Busschove Coinraide,
weis Got, hie dede in ungenade,
hie heilt ir zwentzych allzemail
myt eme gevangen upme sale,
veir der besten, die men kante
zo Coelne, darna hie sy sante,
bys eyman reicht worde gewar
zo Lechenich, Godensberch ind zo Are,
do die anderen vernamen dat,
dat meiste deil voir us der stat,
sulche voiren in Nederlant,
da sy woren wail bekant,
die anderen voeren up den ryn,
da sy wysten den besten wyn.

CHRONICON Colon. fol. CCVI. pag. II.

§. LXXV. Captivitates civium scabini complent crudelitatibus. Cudunt compedes equinas, qujbus bini & bini, ùt equi, compedirentur. Compedes venenabant. Conradus scabinales ferocitates prævertit, captos Ariopoli carceribus mancipando.

Die scheffen woren guder seden,
sy daden perdis vesseren smeden,
eyne vesser zo zwen mannen,
da sulde men sy in als zwey pert spannen,
die vesseren daden sy fenynen
dat sy sy doden myt der pynen,
do sy sy mainden vesseren als pert,
do woren sy zo Are wert,
men daichte sy zo behalden zo irme unheile
ind worden in selven synt zu deile.

CHRONICON. Colon. fol. CCIV. pag. II.

Immanitas nullo sæculo audita, nullo inter Christianos. Liberos S. Impetii cives.

ves, episcopo in profanis non subditos, ad Urbem tuendam juramento devinctos, ad tuendam contra iniquos, civium & exterorum censores, juramentorum scabinalium violatores, perjuros, bonorum Urbicorum expilatores à concivibus, eodem sacramento obstrictis, compedibus vinciri, bestiarum adinstar. Eratne peccatum, compedibus dignum equinis, refutare receptionem mandati compromittendi in clericos, ecclesiæ juratos, & declinare compromissum de summo Cæsaris imperio in Urbe episcopo addicendo, & summo minori Urbi abjudicando? Eratne sententiam episcopi, è sedibus integros scabinos sinè imperio, sinè legali delictorum probatione, ejicientem, improbare? Scabinos, ùt monebamus, iniqnos civium & exterorum censores, perjuros, expilatores censuum publicorum accusare, ad amotionem agere? Adversùs concives, attentantes publica Urbis jura pessùndare, infringere antiquissimam scabinatuum prærogativam scabinos eligendi, contra præsumentes scabinatus antiquos extinguere & novos sibi arrogare armis accingi? Potiùs erat scabinorum temeritas, justis armis vindicanda,

canda,

çanda, plebem concitare, mentiri conatum optimatum in scabinorum cædem (solùm agentium ad indignorum amotionem) provocare ad fœdus cum plebe contractum & arma episcopi.

§. LXXVI. Conradus prosequitur attentatum imperium in Urbem & cives, Cives alios ob facinora (nullo expresso) alios ob violationem pactionum (nulla manifestata) alios ob fugam proscribit, alios ex fuga retractos in carceres mittit compeditos. Domos, mansiones, vel areas confiscat. Unam dimidiam sibi & successoribus addicit, unam Urbi adulando.

Conradus . . . Coloniensis ecclesiæ Archiepiscopus . . . . notum facimus, quod cum illorum olim civium Coloniensium à Nobis propter sua facinora, in nostram & reip. injuriam perpetrata, sententialiter proscriptorum domus, aut mansiones seu areæ à Nobis in signum condemnationis, ùt assolet, consignatæ, & postmodum nullo salvatæ juris auxilio, nec ereptæ in nostra

con-

consisterent potestate, utpote Henrici dicti Rufi de S. Pantaleone, Joannis de Niderich, Joannis de Lindtgassen, Friderici Schachten, Henrici Hartfaust, Gerhardi Byrtelm, Hildegeri Buckelem, Godfridi Hartfaust, Gotscalci filii Waldaveri, Gotscalci de Wipperfürde, Gotschalci Kleingedanck, Henrici Kleingedanck, Theodori Sapientis, Henrici de Mullengassen, Godefridi Kleingedanck, Theodori Gryn, Werneri Unckelen, Brunonis dicti Coven, & Hermanni fratris sui, Gerhardi de Lindtgassen, item Hermanni de novo foro, Simonis fratris sui, Theodorici Ratzen, Brunonis de Rosse, Alexandri fratris sui, Alexandri dicti Judæi, Constantini filii Walcelini, Danielis dicti Judæi, seu aliorum &c. item cum in nostra consisterent potestate domus, mansiones, seu areæ profugorum & in fuga ipsa captorum, Gotschalci videlicet Vetschalden, Henrici dicti de Hame, Gerhardi

di dicti Buckelem seu aliquorum aliorum. Item cum domus seu mansiones Hermanni dicti Comitis, qui nec profugus, nec proscriptus, in personæ, & rerum suarum condemnationem, quam elegerat, incidit, contra suæ pactionis articulum veniendo, & sui insuper generi Matthiæ dicti Oberstoltz, qui & profugus, & initæ pactionis exitit violator, mansiones, areæ, sive domus tam unius quidem, quàm alterius in nostra consisterent potestate. Item, cum fuerint quidam, qui armis accincti cum solennitate hostilium vexillorum de suis in palam exiêrant domibus ad nostrum & reip. detrimentum, & horum quosdam, qui nostræ se reddidêre, simpliciter potestati, in nostræ captivitatis vincula miserimus compeditos, hujusmodi captivorum domibus, cum bis puniri non debeant, in id ipsum à foro hujusmodi abdicationis exclusis, Gerhardo verò de Gluwele in Comitiva prædictorum

simi-

similiter vexillorum egresso de domo sua hostiliter, ac regresso, quantum ad suam domum seu aream, à prædictæ abdicationis sententia non excluso, qui licet in vincula captivitatis non venerit, nostræ se tamen subdidit potestati propter sui reatûs evidentiam, seu excessûs, horum omnium prædictorum offensis, reatibus sive culpis sic rimatis, ùt fieri oportuit, differenter, cum eorum domus, mansiones, aut areæ in nostra consisterent potestate, ita quod nobis eas vastare, seu diruere funditùs salvum esse, & liberum censeretur, prout juris ad hoc necessitas nos arctaret, nos talem vastationem magnæ deformitatis & desolationis materiam nostræ pensantes inducere civitati, ab ea supersedere de communi nostrorum Priorum, nec non judicum, scabinorum, consulum, fraternitatum & universorum civium Coloniensium consilio, ac provida deliberatione decrevimus, intentione

uti-

utique & contemplatione profectûs, & commodi amplioris, ita videlicet, quod præfatis domibus, areis, seu mansionibus manentibus indestructis & salvis, quidquid in perpetuum utilitatis, seu emolumenti exinde provenerit, seu poterit provenire, nobis & successoribus nostris in perpetuum, nec non civitatis usibus æquè cedat. Ita quod illius utilitatis seu emolumenti cujuscunque medietas nostra & successorum nostrorum & alia medietas sit ipsius in perpetuum civitatis.

SECURIS N. LXXXI.

§. LXXVII. Perstringimus sententiam Conradinam. Non est facinus pro libertate Urbis patriæ stare, exotico episcopali imperio profano resistere, mandatum compromittendi refutare, non recipere, non compromittere in Urbis impeperialis interitum. Facta, non facta, reip. nostræ salutem provocantia, non injuriosa episcopo, nulla potestate profana in Urbem pol-

pollenti, non injurioſa reip. neque civium proſcriptionem, neque bonorum confiſcationem promerentia. In radice, ob defectum imperii epiſcopalis profani, irrita eſt proſcriptio, irrita domuum, manſionum, ſeu arearum conſignatio, confiſcatio. Proſcriptio, conſignatio, in ſubſtantia nulla intra triennii curriculum (factâ ab A. MCCLVII. anno tempeſtatis ortæ ad Annum MCCLX. uſque adeò ſupputatione) non exigebant juris auxilium. Richardum Regem-Imperatorem negotia Angliæ hac epocha ex Imperio evocaverant. Conradus, rege abſente, ad clavum ſedebat. Magiſtri civium, ſcabini, conſules, erant dejecti, erant textores, erat fæx plebis epiſcopo conjurata, Quis auxilium juris quæſiviſſet, coram quo fuiſſet quæſitum? Hoc ſaltem habemus: Richardum Regem-Imperatorem A. MCCLXIX. Urbi promiſiſſe fidelem contra Engelbertum II. epiſcopum aſſiſtentiam. §. *XLVII. ſupra.* Fatemur cives fugiſſe, dicimus fugiſſe metu carcerum epiſcopalium, metu crudelium compedum ſcabinalium. Num his in circumſtantiis fuga proſcriptionem, confiſcationem promerita dici poterat? Hermannus Comes

nec proscriptus, nec profugus, neque ob proscriptionem, neque fugam in personæ, in rerum suarum, condemnationem incidit. Eligit ex metu injustè incusso condemnationem, eligit ad ficti à Conrado mandati receptionem declinandam, ad declinandum consensum in compromissum, in arbitrium, Urbi abjudicandi immedietatem, Cæsari & Imperio juratam. Hæc est violatio illius pactionis Hermanno imputata. Matthias Overstoltz, Hermanni gener, item juramenti civici memor, conservandi Urbi potestatem summâ minorem, compromissum refutat, violatæ pactionis reus injuriâ arguitur, rerum suarum jacturam patitur, Juramentum Urbi dictum servare facinus non est confiscatione dignum. Sic prodire in publicum armis accinctos, cum solennitate hostilium vexillorum, ad libertatem Urbis tutandam, ad reprimendam plebis concitatæ violentiam, nihil habet, quod pœnale sit, nihil ad compediendos in vincula per episcopum imperio carentem. Per hæc nulla domus, nulla mansio, nulla area in Conradi legali potestate, nulla confiscationi, nulla devastationi obnoxia, nulla est proventuum

inter

inter episcopum & Urbem communicatio. Frustra provocat sententia ad consilium judicum, scabinorum, consulum, aut ejectorum, proscriptorum, exulum, aut à Conrado intrusorum, frustra ad fraternitatum cum textoribus conjuratarum, & universorum civium, multis extra errantibus.

§. LXXVIII. Conradus confiscationibus domuum, mansionum seu arearum, cupidine habendi, aviditate cives digluti-endi, nondum saturatus, eodem A. MCCLX. XVI. Kalend. Januarii (XVII. Xbris) confiscat quoque molendina Rhenana, unâ medietate sibi & successoribus addictâ, alterâ civitati. Religiosa Urbs alteram dimidiam, quà rem alienam, non attrectat, legitimis hæredibus relictam, episcopatu alteram in hunc usque diem injuriâ usurpante.

CONRADUS . . . Coloniensis ecclesiæ Archiepiscopus . . . . . . Cæterùm, quia, sicut certum est omnibus, memorati proscripti, ac alii à nostra & civitatis exclusi gratia, quos eorum complices in malitia & facinore reputamus, nobis ac ipsi civitati

occasio damni inæstimabilis extiterunt, & damnum hujusmodi recuperare aliàs, præterquam in bonis ipsorum adhuc extantibus, cujusmodi sunt molendina, præcipue in flumine Rheni sita, ullatenus non possemus, molendina ipsa cum omni eorum utilitate, & emolumento, quod inde in perpetuum poterit provenire, nostris & nostrorum successorum & civitatis usibus applicanda decrevimus perpetuò & habenda, ità quod dicti emolumenti nobis & successoribus nostris una cedat medietas, & alia civitati, & siquid super hujusmodi molendinis habendis, seu super emolumento ipsorum ullo unquam tempore quæstionis moveri contigerit canonicæ vel civilis, aut aliàs contra nos, vel nostram civitatem quocunque injuriæ modo seu violentiæ fuerit attentatum, nos & nostri successores, unà cum civitate defensiones contra id æquales facere tenebimur hinc inde. Ad hæc inter nos & ipsos cives tam

de præfatis domibus, areis, seu mansionibus, quàm & molendinis unanimiter est condictum, quod nec nos sinè ipsis, nec ipsi sinè nobis, aliquid circa ipsa ordinare quocunque alienandi modo, nec etiam alicui hominum, præterquam civibus Coloniensibus in pensione, vel pacto tenenda locare, vel concedere debeamus. Imò & præcisè ista tam domorum quàm molendinorum emolumenta, quomodocunque parva vel magna fuerint, nulli penitùs hominum prævendantur, vel in pensione ad aliquot annos ullatenus præconcedantur, sed semper penès nos & ipsam civitatem permaneat eorundem perceptio, sinè prævenditione, & præconcessione ullius pensionis aut pacti, cum inde sit sæpius orta mali occasio nostræ & civitatis paci noxia, seu quieti. Et quod de anno in annum duo viri statuentur idonei, fide digni, qui utriusque emolumenti, tam de molendinis, quàm de domibus, areis seu mansionibus,

unus ex parte nostra, & alius ex civitatis parte sint fideles, & providi collectores, & à quibus reddatur ratio & computatio annuatim. Et hæc unionis stabilitas inter nos & ipsam civitatem consistet, salvis privilegiis, libertatibus, bonis consuetudinibus, tam nostris, & ecclesiæ nostræ, quàm & ipsius civitatis. SECURIS N. LXXXI.

Carta solius Conradi partus est, utpote tantùm loquentis, nullâ civium factâ mentione, dolosè tanquam unio obtrusa. Solus Conradus molendina in duas dimidias partitur, & emolumenta. Damnum inæstimabile ecclesiæ, civitati, illatum proscriptis affingitur, Nullus civium in cartam consensit. Non consenserint utique proscripti, non consenserint judices officiis moti, neque scabini, consules, in carceres abstracti, neque alii ex Urbe elapsi. Damus per momentum textores, à Conrado concitatos, cum plebe adhærente, consensisse, non consensit Civitas, ex his solis non coalescens. Sigillum cartæ appressum cartam non salvat. Sigillum ex oraculo

 En-

Engelberti II. episcopi erat furtivum. Carta ipsamet salvat Urbis libertates, libertatem ab imperio episcopali profano, à confiscatione prædiorum, à molendinorum.

§. LXXIX. Carta Conradi de XVI. Kalend. Januarii (XVII. Xbris) ex A. MCCLX. non erat inter episcopum & Urbem unio, non erat Carta de XVII. Kalend. Maji (XV. Aprilis) ex eodem Anno MCCLX. Damus Cartam.

Nos Conradus . . . . Coloniensis ecclesiæ Archiepiscopus . . . nec non judices, scabini, consilium, fraternitates, & universi cives Colonienses notum facimus, quod, cum de illis olim civibus Coloniensibus, qui à Nobis Archiepiscopo sententialiter sunt proscripti, certum nobis, nec non civitati fuerit & sit periculi, & dispendii argumentum, nos pro cavendo hujusmodi periculo, atque dispendio in futurum ita invicem convenimus, & duximus unanimiter concordandum, quod præfati proscripti nullo unquam

tempore permittantur in ipsam redire civitatem, nisi de nostrò hinc inde consilio, & consensu, nec nos cives sinè domino nostro Archiepiscopo, neque nos Archiepiscopus sinè nostris civibus reditum illis proscriptis poterimus, nec debemus indulgere. Cæterùm inter nos cives taliter existit concordatum, quod si aliquis vel aliqui Magnatum terræ vel alii moverint bellum ipsi domino nostro Archiepiscopo, vel econverso dominus noster, ipsis hujusmodi adversariis suis nec victualia, nec arma, aut alia auxilia belli tempore impendemus, sed eidem domino nostro pro sua pecunia victualia, sive alia necessaria extra civitatem ducere per suos homines permittemus.

SECURIS N. LXXXII.

Recolimus contra Cartam nostra argumenta. Judices, scabini, consules ex officiis ejecti, carceribus mancipati cartam ratam non habuerunt, non habuerunt cives

ves profcripti, exules. Judices, fcabini, confules, de quibus carta, erant à Conrado intrufi textores, fraternitates conjuratæ. Quî univerfi cives in cartam confenfiffe dici poffunt, profcriptis, profugis, exulibus, non confentientibus, non confentiente Hermanno Comite nec profugo, nec profcripto, in condemnationem perfonæ & rerum lapfo? Si Carta fit inter epifcopum & Urbem unio, fœdus, Conradus ufurpabat profanum in Urbem imperium, in cives, non fubditos, fummam poteftatem in temporalibus.

§. XXC. Unum eft, quod Conrado debet Civitas, teftimoniales nempe ex A. MCCLIX. de jure ftapulæ Ubio-Agrippinenfis, per antiquam obfervantiam introductæ.

Conradus . . . . Colonienfis ecclefiæ Archiepifcopus . . . . . . Cum virga regiminis paftoralis temporalis potentiæ robur, & gladium ratione ducatuum noftræ ecclefiæ geminorum nofcimur obtinere . . . . Sanè cum in litera arbitrii inter nos & ec-

clesiam nostram ex una parte nec non . . . judices, scabinos & universos cives Colonienses ex altera . . . . continęatur expressè, quod foranei mercatores Coloniam venientes aut ipsam mercandi animo frequentantes non sint permittendi transire terminos antiquitus constitutos, sed hoc secundùm consuetudinem antiquam tam ex parte nostra quàm civium Coloniensium inviolabiliter conservari deberent, quia tunc Colonia juxta sui resonantiam nominis aptè colitur per frequentationem quorumlibet mercatorum, dum singularum mercatores ac homines nationum statutam antiquitus legem ipsi observant & exhibent civitati, ipsaque civitas versâ vice advenientibus undecunque mercatoribus sua jura, ac leges ab antiquo exhibet cum mansuetudine & observat. Nos ad requisitionem & instantiam . . . . nostrorum civium Coloniensium diligenti investigatione præmissâ, prout à senioribus & pru-

denti-

dentibus ac fide dignis viris sumus per inquisitionem edocti, antiquos terminos, unà cum quibusdam aliis articulis ad publicam utilitatem spectantibus, in subscriptum modum duximus exprimendos, videlicet quod nullus mercatorum de Ungaria, Bohemia, Polonia, Bavaria, Suevia, Saxonia, Thuringia, Hassia, & quibuscunque aliis partibus orientalibus, cum mercibus quibuslibet ad Rhenum veniens, extra atque ultra civitatem Colon. exceptâ sola causâ peregrinationis, procedet. Neque etiam ullus Flamingus, vel Brabantinus, aut alius quicunque de ultra Mosam vel aliaram partium inferiorum, secundùm consuetudinem antiquam & de jure servandnm causâ mercandi ulteriùs quàm in Colonium & non trans Rhenum, neque versus partes superiores ultra villam nomine Rodenkirchen procedet. Et similiter nullus mercatorum de superioribus partibus extra Diœcesin Colon.

exi-

existens ultra inferiorem turrim civitatis Coloniensis, vel saltem ultra villam nomine Ryle, causa mercandi descendendo procedet. Quicunque autem talium mercatorum secus, seu in contrarium facere, vel fecisse ab aliquo cive Coloniensi fuerit deprehensus, ab ipso cive impunè & licitè arrestari & puniri poterit more antiquo, secundùm quod vulgo Hansen vocatur, quod taliter fieri consuevit, quod civis Coloniensis mercatorem in tali excessu à se deprehensum, calamo vel junco, vel aliquo consimili ligamento ligabit, & si mercator ille hoc vinculum præter ipsius civis voluntatem solvere vel rumpere præsumpserit, pro tali excessu tam corpore quàm rebus in potestatem incidit ipsum comprehendentis & prædicto modo ligantis . . . . Datum & actum . . . Anno Domini 1259. *SECURIS N. LXXX.*

Hæ Conradinæ testimoniales ostendunt: Stapulam Ubio-Agrippinensem ex anti-

antiqua consuetudine, antiqua lege, dimanare, esse per seniorum, prudentum, fide dignorum effata, homologatam. Stapula non est à Conrado episcopo, neque ullo antecessorum Urbi concessà. Conradus temporalis potentiæ robur, cantante carta, & gladium ratione ducatuum geminorum ecclesiæ noscitur obtinere, Coloniâ ad neutrum ducatum pertinente. Frustra provocat Conradus ad literam arbittii ex Anno MDDLIX. nihil de stapula loquentis, solam facultatem Ubio-Agrippinensem arrestandi subditos episcopales ex lege communi approbantis.

§. XXCI. Conradus in Carta definit alios articulos ad Urbem pertinentes. *Nullus mercator advena, undecunque adveniens, debet diutiùs quàm sex septimanis continuis in civitate Coloniensi causâ emendi, seu vendendi morari. Et hoc in quolibet anno non plus quàm tribus temporibus cum usitatis interstitiis facere unicuique mercatorum licebit. Et nullus mercatorum id, quod sibi circa hoc personaliter*

agere

agere non licet, per socium vel nuncium suum . . . . facere debet. . . . . Siquis verò mercator quidquam in contrarium attentaverit, secundùm jus civitatis poterit pœna debita puniri. Item nullus mercatorum advenientium . . . : pannum Transmosanum, duas marcas, vel plus valentem in civitate Coloniensi *vendet, nisi per marcam mercatorum, quæ marca solùm continet undecim solidos, & tres denarios* Colon. *monetæ. Et faciens contrarium puniri potest secundùm jus civitatis pœnâ consuetâ. Item nullus mercator advena aliquas species aromaticas . . . . . : in civitate* Colon. *præterquam ad minus in pondere simul decem librarum vendet, aut vendere debet. Item nec merces . . . . thus, alumen & consimilia cum pondere centenario, & ad minus cum pondere simul viginti quinque talentorum aut supra vendere debet. Et quicunque circa hoc excesserit . . . secundùm*

dùm civitatis consuetudinem punietur. Item quicunque civis pro mercibus suis argentum acceperit, illud non aliàs quàm ad monetam nostram Coloniensem cambire, seu pro denariis vendere debet. Nec aliquod argentum cum denariis emere debet, nisi secundùm quod de gratia permissum est, scilicet ad vasa, ac utensilia . . . . . exceptis aurifabris Colon. qui argentum emere possunt licitè, quantum eorum officio sufficit . . . . . Quod si aurifaber secus vel contra hoc fecisse deprehensus fuerit, hoc forefactum ex parte nostra per magistrum monetæ nostræ Coloniensis pœnâ solitâ punietur, & insuper in civitate sua jure consueto ipsi pœna debita infligetur . . . . Statuimus . . . . ac per sententiam communimus, ne quis civium Coloniensium ab aliquo terræ nostræ Magnate . . . . pecuniarum beneficium . . . . recipiat, aut tenebit . . . . Nullus scabinus Coloniensis debet

bet esse monetarius, sive campsor, aut habere sibi licebit officium vel feudum, quod hausgenoßschafft *vulgariter appellatur. Si quis verò compertus fuerit - . . . violâsse statuta, si scabinus, vel frater scabinorum, seu officialis de* richerzegheide *vel etiam officialis parochiarum fuerit, sinè spe recuperationis ab officio suo, quod tenet, cadet. Nec . . . ad consilium civitatis ullo modo resurget. Similiter civis inferioris ordinis privabitur fraternitate . . . & à civitate infra annum non reversurus ejicietur . . . . . . Actum & datum . . . . . . Anno Domini* 1259.

SECURIS N. LXXX.

§. XXCII. Articuli manifestantes Urbis poteſtatem ſummâ minorem, manifeſtantes imperium, poteſtatem legum ferendarum, manifeſtantes poteſtatis Conradinæ profanæ indebitæ uſurpationem. Concilium Ubio-Agrippinenſe ab incunabulis ſumma poteſtate glorioſum, ab epocha Otto-

Ottonis I. Regis - Imperatoris summa minori, summo minori imperio gratiosum. Unde Urbs imperat exterorum commerciis, permittendo, negando, limitando, modificando. Mercatoribus exteris indulget moram vendendi, emendi, per sex septimanas, indulget per annum tribus temporibus. Mercimonia extraneis vetat agenda sive per se, sive per socios, per nuncios. Pœnâ in contravenientes secundùm leges Urbis infligendâ. Ecce imperium summo minus, ecce potestatem Urbis legislatoriam. Præfinit mercibus vendendis pretium, panno Transmosano marcam mercatoriam, continentem solùm undecim solidos & tres denarios Colonienses. Facientem, contra iterum contra legis Urbis, multando. Ecce legem Urbis, nullam episcopalem in profanis. Dat legem advenis de speciebus aromaticis non minori quàm decem librarum, de thure, & alumine viginti quinque talentorum pondere vendendis. Excedentes secundùm Urbis cousuetudinem multando. Ecce Urbis consuetudinem usque adeò provocatam. Usurpatum est Conradi præceptum, argentum, à civibus pro mercibus acceptum, ad mone-

tariam episcopalem, in Urbe irreperibilem deferendi. Usurpata est gratia, civibus concessa, argentum emendi ad vasa, ad utensilia, fabricanda. Excipiuntur à Conrado gratis aurifabri. Usurpata est punitio aurifabrorum, magistro monetæ episcopalis asserta. Episcopo nullam monetam in Urbe (duobus casibus exceptis) nullam monetariam, nullum magistrum monetæ in Urbe habente. Emptionem argenti in Urbe mercatoribus extraneis ab episcopo vetari, vetari civibus acceptionem feudi pecuniarii usurpationes sunt, sunt, scabinos ab officiis monetariorum, campsorum, ab officiis rei monetalis, ab episcopo repelli, à concilio moveri sinè spe recuperationis, cives fraternitatibus privari è civitate ejici, nunquam restituendos. Urbs est, quæ imperium habet in scabinos, in monetarios, in fraternitates, in cives, habet, episcopo imperio profano, imperio ducali, in Urbem usurpante.

§. XXCIII. Ad epilogum historiæ properamus. Cives duobus annis incarcerati supplicant episcopo Conrado pro libertatione, neganti, & morienti.

Se=

Gevangen bleven sy zwey jair
dat was in pynlich ind swair,
zweirlich zerde men up sy,
ind plaich ir ovel alda by,
also scheir sy den Busschoff sagen,
sy begonden eme jemerlichen clagen,
als balde der Busschoffen wech quam,
die ir plaich, wart zornich ind gram,
ind laichte sy van groisme zorne
in dat underste van me turne
durch dat baden sy Got den hoisten,
die ewelich is, dat hie sy moiste troisten
zo richte quam ein bode zo Are,
ind sprach, dat der Busschoff seich ware,
ind dat hie zo sent Gereoin lage,
myt dem proisst syne mage,
ir vrunt sy des manen deden,
dat sy umb Got den Busschoff beden,
iren reichten liven heren,
want sy vur Gode unschuldich weren,

weder in alle ire missedait
up dat synre selen rait,
dat hie it Gode dede zo eren,
ind gnade zo in wolde keren,
do men dem Busschoff dis gewoich,
hie antwerde, it were ungevoich,
dat sy in Coelne weder quemen,
ind den ire scheffendoym benemen,
die ich zo scheffen hain gesat,
ich gelovve uch sicher dat,
als lange als ich leven,
dat ich sy der stat neit wedergeve,
sus laich hie neder, ind starff.

CHRONICON fol. CCVII. pag. II.

GLOSSÆ: zweirlich beschwerlich. seich krank. gewoich sagte. ungevoich inconveniens.

§. XXCIV. Tempestas Ubio-Agrippinensis Conrado Comite Hochstættano episcopo sedente. Tempestatis præambulæ sunt Conradi amicitiæ, ante medium sæculum

lium ſæpiùs conteſtatæ. Fridericus II. Imp. dicitur Conrado epiſcopo conceſſiſſe denarios cereviſiales in Urbe integraliter recipiendos. Anno MCCXXXVIII. Conradus renunciat medietati. A. MCCXXXIX. irritas declarando literas Cæſareas agnoſcit ſuum non jus in denarios. A. MCCXXXIX. teſtis eſt privilegii de non evocando Urbi debiti. Suppetiæ armatæ ex mera liberalitate, nulla ex obligatione epiſcopo ab Urbe præſtitæ, conteſtante Conrado in Anno MCCXXXIX. Anno MCCXL. Conradus extollit conſilium ſibi in electione epiſcopali ab Urbe exhibitum. A. MCCXLVIII. teſtis eſt immunitatis Urbicæ à telonio Nuſſienſi, cum ſponſione tutandi omnia Urbis jura, libertates, & bonas conſuetudines, teſtis A. MCCXLIX. electionis ſcabinalis ab antiquo quæſitæ. Tempeſtatis Conradinæ primordium ex devalvatione denariorum epiſcopalium, monetariis accurantibus à Concilio decretæ, exortum, exortum ob negatam in Urbe dativitatem. Conradus Andernaci inſtruit naves bellicas, deſcendit Tuitium, tentat naves in portu Ubio-Agrippinenſi hærentes, comburere. Pacem pangit cum Urbe. Familiares, pacis quaſi ignari capiunt ad ſuperiorem Rhe-

num Hermannum Rufum. Bruno à Cusino conductu episcopali fretus Bonnam proficiscitur, apprehenditur & incarceratur. Conradus Urbem armatâ manu aggreditur, vias obsidet, victualia intercipit. Ubio-Agrippinenses exercitum episcopalem adoriuntur, profligant, campo & victoriâ potiuntur. Matthias Overstoltz, Daniel Judæus, Petrus à Leopardo, & Simon Roisgen hostes persequuntur, capiuntur. Pax fit episcopo sex millia marcarum sibi stipulante. Episcopus quærit illimitatum monetæ in Urbe cudendæ exercitium, concilio negante, initur compromissum, laudo monetam novam episcopi ad duos casus limitante. Negatâ numo XL. in Urbe dativitate, Conradus Coloniam obsidione cingit, pacem icit, sex millia marcarum ærario suo infert, cives ditissimos contra Concilium concitat, textores & plebem conciendo homagiales facit. Resuscitat quæstionem de denariis cerevisialibus. A. MCCLVII. cudit mandatum Judicum, scabinorum & universorum civium Colon. compromittendi in compromissarios. De sigilli appressi fidelitate ex non vana præsumptione dubitamus. Hoc scimus, nullum mandatario-

rum

rum mandatum recepiſſe, nullum compromiſiſſe, ſcimus nullum judicum, nullum ſcabinorum, nullum civium, ſi textores, & plebis fæcem fortè exceperimus. Libertatem à compromiſſo evincit Richardus Anglus Rex-Imperator, libertatem ab epiſcodali profano imperio ſummo minori, ſumma minori poteſtate, evincit libertatem ab evocatione criminali, Rupertus rex etiam à civili. Richardi diploma non emanavit tempore alicujus interregni, utpote fabuloſi. Libertas monetandi penès Urbem eſt, eſt poteſtas monetarios deputandi, à Conrado injuriâ officiis motos. Conradus è ſedibus pellit ſcabinos per ſententiam, ob incompetentiam imperii vanam & nullam, gratìs ad inane laudum provocantem, per ſententiam A. MCCLVIII (non IX,) latam. Laudi articuli dantur per jus commune legales, dantur illegales, libertatibus, & obſervantiis contrarii, ob poteſtatis Conradinæ defectum Urbem non ligantes. Nullum eſt epiſcopale profanum imperium, nullus effectus, ante Conradum à nullo epiſcopo vindicatus, à nullo pòſt. Laudi articulos reliquos confutat obſervantia, confutant Urbis facta.

§. XXCV. Conradus ſcabinos intrudit novos, textores, piſcatores, braxatores, piſtores,

res, fidem faciente ſententiâ, Brunoni Crantz, ſcabinatu non moto, electione conſcabinorum nullo colore negatâ, negato Urbi primævi ſtatûs uſu. Proceſſus Conradinus cædes, rapinas, bellum, incendia & exilia in Urbem invehit. In eccleſia ad albas dominas fit homicidium. Domus Brunonis Hardevuyſt incenditur, diripitur. Scabini officiis deſunt. Epiſcopus innocentes cum ſontibus multâ DC. marcarum punit. Querela contra quatuor ſcabinos novos. Pendente conſultatione de ferenda ſententia Hermannus Piſcator concitat plebem, ad partes epiſcopi deſciſcentem. Epiſcopus dilabitur ad mendacia dolos & carceres. Scabini cudunt compedes equinas. Conradus cives fugitivos proſcribit, & areas confiſcat, confiſcat molendina Rhenana. Carta ſolius Conradi partus eſt. Teſtimoniales de ſtapula ſunt Conradi beneficium. Articuli cartæ reliqui manifeſtant Urbis poteſtatem & imperium. Conradus negat incarceratis liberationem, & moritur.

SUMMA: Conradus Comes Hochſtættanus Colonienſium, Ubio-Agrippinenſium epiſcopus, imperii profani in Urbe, poteſtatis ſumma minoris manifeſtus uſurpator.

BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS.

Bayerische StaatsBibliothek
Münchener DigitalisierungsZentrum Digitale Bibliothek

Hamm, Gerhard Ernst von

Dissertatio historica de Conrado ab Hochsteden Coloniensium et Ubio Agrippinensium Archiepiscopo anno 1237

Colonia 1784

H.eccl. 465#Beibd.1
urn:nbn:de:bvb:12-bsb10025061-1
VD18 14475960-001